

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1004

15. SRPNJA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

Savjetodavna pomoć hrvatskoj Vladi

SADRŽAJ

8

Hrvati u Bosni i Hercegovini
O(p)stanak – između stvarnosti i utopije

10

U susret popisu stanovništva (IX.)
Prava nacionalnih manjina i tranzicijska pravda

12

Bojan Klačar, izvršni direktor
CeSID-a
Izborni sustav bi se trebao mijenjati

16

Takmičenje risara
Dok ima mladih – ima i nade

20

Kiše zaobišle vojvođanske njive
Suša obrala petinu prinosa

31

Godišnji koncert HKPD-a Tomislav iz Golubinaca
S optimizmom u daljnji rad

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Konačno!

Konačno! Stavljena je točka na izbore. Sjećate se valjda izbora. Jeste da su bili 3. travnja. Jeste da je od dana glasanja do proglašenja konačnih rezultata prošlo skoro tri i pol mjeseca, ali ipak su to izbori, pa ne biste smjeli tako olako zaboraviti dan kada ste mogli slobodno (?) iskazati svoju volju. Sada je na to stavljena točka, jer konačno se razmrсило i klupko u Velikom Trnovcu. Glasalo se tamo čak pet puta, a od ishoda tog glasanja ovisio je (ne)ulazak Albanaca u Skupštinu Srbije. Lomilo se između SPS-a i Koalicije Albanaca Doline. Voljom braća (ili nekom drugom voljom) skoro apsolutnu potporu dobila je albanska koalicija, a izlaznost je bila nikada veća. I konačno možemo odahnuti. I ova trakavica privedena je kraju.

Počinje nova. S istim akterom u glavnoj ulozi. Ne mislim sada na ulogu predsjednika RIK-a, ni na ulogu predsjednika stranke s najviše zastupnika u Skupštini, mislim na predsjednika države.

U toj ulozi glavni akter pozvao je na konzultacije predstavnike stranaka i koalicija, a ukupno ih 12, koje su osvojile zastupnička mjesta. Razgovori su počeli jučer (14. srpnja), a pred glavnim akterom oni s druge strane stola smjenjivat će se sve do 19. srpnja. Po utvrđenom redoslijedu jučer su naspram glavnog aktera trebali biti predstavnici manjinskih lista. I tako redom do trenutka kada će na red doći i najveća stranka. E tu će nastati mali problem. Gdje će sjediti glavni akter? Hoće li razgovarati sam sa sobom, jer će se baš (ne)zgodno poklopiti da glavni akter kao predsjednik stranke treba razgovarati s glavnim akterom predsjednikom države.

Da, stvarno zar našim Ustavom nije definirano da su dužnosti predsjednika države i šefa stranke nespojive? Jeste. Ali nije nam ovo prvi puta da smo »progutali« istu osobu na dvije dužnosti (za one zaboravne ne tako davno bio je to **Boris Tadić**.)

Ali tko sad još da brine o nespojivosti državnih i stranačkih dužnosti, daj da konačno dobijemo Skupštinu i Vladu.

Z. V.

Inicijalni dokument Strategije obrazovanja

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem u Republici Srbiji osigurao je sredstva za izradu Strategije obrazovanja na hrvatskom jeziku u Republici Srbiji 2022. – 2027. na natječaju proračunskog fonda za nacionalne manjine Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Republike Srbije za 2021. godinu.

S tim u svezi, tijekom prošle godine formirana je Radna skupina za izradu strategije u koju je bilo uključeno 15 stručnjaka različitih profila, a koji su devet mjeseci intenzivno radili na izradi ovog strateškog dokumenta.

Proces izrade strategije obuhvaćao je obuku članova Radne skupine za izrađivanje strateških dokumenata, analizu stanja i postojećih dokumenata, provedbu opsežnog istraživanja u kojem je sudjelovalo 298 ispitanika, više održanih sastanaka i konzultacija, kreiranje inicijalnog dokumenta i poboljšanje istog kroz testiranje

na fokus skupinama te izradu prve inačice finalne verzije strategije.

»Hrvatska nacionalna manjina u Republici Srbiji jedna je od rijetkih koja već nekoliko godina unatrag posjeduje strateški dokument u području obrazovanja kojim se zacrtavaju pravci djelovanja. Ponosni smo na tu činjenicu te ćemo nastaviti i dalje strateški osmišljavati i koordinirati velik broj aktivnosti u odgoju i obrazovanju na hrvatskom jeziku kako bi naša vizija i misija ostali u službi očuvanja identiteta naše zajednice i na korist našim učenicima. Drago nam je da je ovaj projekt došao u pravi čas upravo na isteku prethodne strategije, što je omogućilo hrvatskoj zajednici zadržavanje kontinuiteta u izradi strategija u području obrazovanja«, izjavila je koordinatorka projekta **Margareta Uršal**, članica Izvršnog odbora HNV-a zadužena za obrazovanje. (HNV)

Hrvatska u eurozoni od 2023.

U novu godinu s novom valutom

Hrvatska je dobila konačnu potvrdu iz Bruxellesa o ulasku u europodručje, čime postaje njegova dvadeseta zemlja članica. Kune će se mijenjati po tečaju 7,5345 kuna za jedan euro. Sada, kada je tečaj poznat, može početi dobrovoljno dvojno iskazivanje cijena, a od 5. rujna bit će obvezno, prenosi HRT.

Ministar financija u odlasku **Zdravko Marić** s oduševljenjem je poručio kako je to »veliki, povijesni dan za

u stabiliziranju kamatnih stopa i učiniti kredite jeftinijima i dostupnijima za građane i gospodarstvo«, rekao je izvršni potpredsjednik Europske komisije za gospodarstvo **Valdis Dombrovskis**.

Europski povjerenik za gospodarstvo **Paolo Gentiloni** je poručio da se time slavi snaga EU »koja se očituje u tome što se gotovo 350 milijuna Europljana koristi jedinstvenom valutom«.

Hrvatski premijer **Andrej Plenković**, pak, očekuje da će Hrvatska prosperirati ulaskom u eurozonu:

»Eurozona je strateški cilj od kojeg će Hrvatska prosperirati. To radimo, jer smatramo da je to u interesu hrvatskih građana, hrvatskog gospodarstva, da je to u interesu i države. Mi na taj način dižemo svoj kredibilitet, svoju reputaciju«.

Dvostruko iskazivanje cijena trajat će i cijelu sljedeću godinu, a u prva dva tjedna od ulaska u eurozonu moći će se plaćati i kunama i eurima.

Ulazak Hrvatske u eurozonu poklapa se s vremenom rastuće inflacije. Mnogi strahuju da će zbog prelaska na novu valutu cijene dodatno porasti.

Sindikalist **Vilim Ribić** ocijenio je za HRT da Hrvatska nije spremna za ulazak u eurozonu, ali i da eurozona nije spremna za zemlje poput Hrvatske, dok je ekonomistica **Marijana Ivanov** rekla da nema razloga za pretjerani strah od eura te da loša iskustva najčešće nisu direktno povezana s utjecajem njegova uvođenja, a **Damir Zorić** iz HUP-a poručio je da do poboljšanja u standardu neće doći samom zamjenom valute već reformama i investicijama.

Hrvatsku! Sve ove odluke koje je donijelo Vijeće zaista označavaju nešto nevjerovatno u našoj povijesti. Duboko vjerujem da je ovo veliki dan i za Europsku uniju«.

Europski čelnici vjeruju, pak, da je ovo potvrda snage Europske unije i njezine monetarne unije. Koristi za Hrvatsku, kažu, bit će vrlo mjerljive.

»Uvođenje eura omogućit će lakše i povoljnije ulaganje u Hrvatsku, smanjit će se ograničenja za gospodarstvenike i ukloniti troškovi promjene valuta. Pomoći će

Dodijeljeni mandati narodnim zastupnicima

Republička izborna komisija usvojila je na sjednici 11. srpnja rješenje o dodjeli mandata narodnim zastupnicima Skupštine Srbije, prema kojem će u zastupničke klupe sjesti 120 zastupnika s izborne liste »Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve«. Izbornoj listi »Marinika Tepić – Ujedinjeni za pobjedu Srbije« dodijeljeno je 38 zastupničkih mjesta, listi »Ivica Dačić – Premijer Srbije« 31 zastupničko mjesto, dok je listi »Dr Miloš Jovanović – Nada za Srbiju«, prema rezultatima izbora, pripalo 15 zastupničkih mjesta. Koalicija »Moramo«, koju čine pokret Ne davimo Beograd, Otvorena građanska platforma AKCIJA i Ekološka akcija ima 13 zastupničkih mjesta, lista »Boško Obradović – Srpski pokret Dveri – POKS – Miloš Parandilović – Patriotski blok za obnovu Kraljevine Srbije« 10 zastupničkih mjesta, koliko i lista »Milica Đurđević-Stamenković – Srpska stranka Zavetnici«. Pet zastupničkih mjesta pripalo je listi »Savez vojvođanskih Mađara«, tri listi »Muftijin amanet – SPP – Usame Zukorlić«, dva listi »Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani (Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, Za-

jedno za Vojvodinu)«, koliko i listi »SDA Sandžaka – Dr. Sulejman Ugljanin« i jedno »Koaliciji Albanaca Doline«. Rješenje je donijeto jednoglasno, a u četvrtak je izvještaj predan Skupštini Srbije.

Listu »Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani (DSHV, Zajedno za Vojvodinu)« predstavljat će **Tomislav Žigmanov** i **Aleksandar Olenik**.

Podsjetimo, RIK je proglasio konačne rezultate parlamentarnih izbora tek 5. srpnja, nakon što je okončano više puta ponovljeno glasanje na biračkom mjestu broj 6 u Velikom Trnovcu, u Općini Bujanovac. Na izbore je izašlo 3.810.559 upisanih birača. Od ukupno 19 izbornih lista 12 je prešlo cenzus.

U roku od 30 dana od dana objavljivanja konačnih rezultata predsjednik Skupštine u prethodnom sazivu **Ivica Dačić** zakazat će konstitutivnu sjednicu na kojoj će biti potvrđeni mandati narodnih zastupnika.

S formiranjem Skupštine počinje teći rok od tri mjeseca za formiranje Vlade Srbije.

Započele konzultacije s predsjednikom Vučićem

V većina stranaka koje su prešle cenzus na parlamentarnim izborima odazvat će se pozivu predsjednika Srbije i Srpske napredne stranke **Aleksandra Vučića** i sudjelovati će u konzultacijama o novoj Vladi Srbije, koje su počele u četvrtak (jučer).

Za prvi dan konzultacija najavljeni su razgovori Vučića s manjinskim listama. Savez vojvođanskih Mađara, koji već dugi niz godina ima dobru suradnju s naprednjacima, odazvat će se pozivu na konzultacije, a predsjednik ove stranke **István Pásztor** je najavio da su spremni biti dio parlamentarne većine i participirati u radu Vlade s pozicija državnih tajnika.

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i parlamentarni zastupnik **Tomislav Žigmanov** rekao je da njegovu partiju, radi formiranja nove Vlade Srbije, formalno još nije kontaktirala SNS i podsjetio da je ova stranka putem medija iskazala spremnost i želju za razgovorima.

Predsjednik Koalicije Albanaca i zastupnik **Shaip Kamberi** je uoči početka razgovora rekao da će, ukoliko budu dobili poziv iz Vučićevog kabineta, razmotriti taj poziv i vjerojatno ići na razgovor, te je dodao kako prioritet njegove koalicije nije da budu dio Vlade već da se u potpunosti ostvari Plan od sedam točaka.

Do zaključivanja našeg lista (srijeda), većina desno orijentiranih oporbenih stranaka uz stranke nacionalnih manjina potvrdile su da će se odazvati pozivu na konzultacije, kao i Stranka slobode i pravde, dok su neke druge oporbe-

ne stranke centra i na ljevici najavile kako ne žele sudjelovati u dogovorima oko sastavljanja nove Vlade.

Potpredsjednica i šefica zastupničkog kluba Stranke slobode i pravde **Marinika Tepić** podsjetila je kako je ustavna obveza predsjednika države da prije nego što onima koji imaju većinu da mandat za formiranje Vlade razgovara sa svima koji su prešli cenzus.

Međutim, iz Demokratske stranke, političke organizacije Zajedno i Ne davimo Beograd, poručili su kako neće ići na razgovore. Predsjednik DS-a **Zoran Lutovac** poručio je kako je točno da su »konzultacije tekovina političke kulture u uređenim demokratskim državama«, ali da je to kod nas »najobičnija farsa i simulacija demokracije«.

H. R.

Sjednica Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Savjetodavna pomoć hrvatskoj Vladi

Predsjednik trećeg saziva Savjeta Vlade je Ivan Gukan, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Mađarske. Za potpredsjednicu za hrvatsku nacionalnu manjinu izabrana je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić

U Zagrebu je od 6. do 8. srpnja održana konstituirajuća sjednica trećeg saziva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske na kojoj je izabrano novo vodstvo. Predsjednik trećeg saziva Savjeta Vlade je **Ivan Gukan**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Mađarske, dok su potpredsjednici ovog savjetodavnog tijela Vlade **Milijana Glamuzina**, predstavnica za Bosnu i Hercegovinu; **Jasna Vojnić**, predstavnica za hrvatsku nacionalnu manjinu; **Goran Strniša**, predstavnik za europsko iseljništvo te **Zvonimir Aničić**, predstavnik za prekooceansko iseljništvo.

Jačanje povezanosti

Novi predsjednik Savjeta Ivan Gukan zahvalio je svim članicama i članovima na podršci, kao i na zajedništvu i entuzijazmu te naglasio:

»Vjerujem da će put kojim smo krenuli još u prvom sazivu Savjeta Vlade, a koji je nastavljen i u drugom sazivu, biti smjernica za nove ideje, te da ćemo svojim radom i zalaganjem pomoći Vladi Hrvatske u provedbi politike, mjera i aktivnosti usmjerenih prema Hrvatima izvan domovine, a na taj način ujedno i raditi na dobrobit svih Hrvata ma gdje živjeli«.

Susret Plenković – Žigmanov

Predsjednik Vlade Hrvatske Andrej Plenković razgovarao je prošlog tjedna u Zagrebu s predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Tomislavom Žigmanovim i kandidatkinjom za hrvatsku članicu predsjedništva BiH **Borjanom Krišto**, objavila je hrvatska Vlada.

Plenković je odvojeno primio Žigmanova i Krišto nakon konstituirajuće sjednice trećeg saziva Savjeta vlade za Hrvate izvan Hrvatske.

»Nastavljamo suradnju za unaprjeđenje položaja i primjerenu zastupljenost hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, kao i u realizaciji projekata za očuvanje hrvatskog kulturnog i jezičnog identiteta«, objavio je Plenković na Twitteru.

Podsjetimo, Žigmanov je izabran u Narodnu skupštinu Srbije na izborima u travnju kao prvi na listi Zajedno za Vojvodinu – Vojvođani. Očekuje se da će novi saziv srbijanskog parlamenta biti konstituiran do kraja ovog mjeseca.

On je dodao kako će nastaviti jačati svijest o nedjeljivosti globalne hrvatske obitelji kao i povjerenja u nju.

Nakon završenog izbornog postupka, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonko Milas** uputio je čestitke i riječi podrške novoizabranima te istaknuo:

»Ova nova energija djeluje obećavajuće i vjerujem da ćemo kvalitetno i uspješno surađivati u razvoju odnosa hrvatske države i hrvatskog naroda koji živi izvan njezinih granica – ciljevi su nam zajednički: osnaživanje hrvatskog identiteta kod najmlađih generacija, jačanje povezanosti, jačanje komunikacije i uspješna suradnja na novim projektima. Zajedno prepoznavamo izazove s kojima se hrvatski narod susreće u svijetu, od Bosne i Hercegovine, Srbije do Australije. Zajedno nalazimo rješenja. Tome nas uči i naša povijest – da smo i u nemogućim okolnostima uspjeli kada smo tako zajedno radili i djelovali«.

Iz 37 država 55 članova

Sjednici Savjeta Vlade Hrvatske za Hrvate izvan RH prisustvovao je i premijer **Andrej Plenković**. »Drago mi je susresti se s našim sunarodnjacima i raspraviti o izazovima koji su pred nama. Poslali smo važne poruke Hrvatima u Bosni i Hercegovini kao konstitutivnom narodu, hrvatskim manjinama u susjedstvu te cjelokupnom hrvatskom iseljeništvu. U političkom smislu, ravnopravnost Hrvata u BiH i izmjena Izbornog zakona ostaje prioritet na kojem ćemo i dalje raditi. Od 2016. do danas povećali smo sredstva za Središnji državni ured za Hrvate izvan

Republike Hrvatske s 59 na 155 milijuna kuna. Ostajemo privrženi jačanju zajedništva domovinske i iseljene Hrvatske i stoga ćemo nastaviti podupirati sve projekte koji će našim sunarodnjacima van granica Lijepa naše pomoći da čuvaju hrvatsku tradiciju, kulturu i identitet i da se bore za svoja politička prava«, naglasio je Plenković.

Odluka o imenovanju novih članova Savjeta Vlade za Hrvate izvan Republike Hrvatske stupila je na snagu danom donošenja, odnosno 17. studenoga, ali kako je pandemija diktirala ritam, konstituirajuća sjednica je održana 7. srpnja u Zagrebu.

»Savjet Vlade Hrvatske za Hrvate izvan RH ima 55 članova. To su predstavnici Hrvata iz cijelog svijeta. Najugledniji, najznačajniji ljudi iz naših zajednica koji dolaze iz 37 država gdje žive Hrvati. Kao savjetodavci, oni pomažu Vladi Hrvatske da unaprijedi i poboljša projekte i ukupne politike spram Hrvata izvan Hrvatske. Sukladno našem zakonu, izvan Hrvatske prepoznavamo tri kategorije Hrvata – konstitutivni narod u Bosni i Hercegovini, hrvatska nacionalna manjina u 12 europskih država i hrvatsko iseljništvo, dijaspora u Europi i prekomorskim zemljama«, kazao je, gostujući u emisiji HRT-a *Dobro jutro, Hrvatska* zamjenik državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Dario Magdić**.

Hrvatsku zajednicu u Srbiji u III. sazivu Savjeta predstavljaju predsjednica HNV-a Jasna Vojnić, predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** te dopredsjednik HNV-a za Srijem **Darko Vuković**.

H. R.

O(P)STANAK – između stvarnosti i utopije

»Demografski opstanak Hrvata u politički i administrativno zamršenoj Bosni i Hercegovini primarno je strateško, političko, sigurnosno, razvojno i općenito nacionalno pitanje. Nije svejedno hoće li Hrvatska na granici dugoj preko 1.000 kilometara imati prijateljsku državu u kojoj je hrvatski narod konstitutivan i suveren i jednakopravan ili će imati dvije neprijateljske države – bošnjačku i srpsku«, kaže Ana Marija Jasak

Uz Bošnjake i Srbe, Hrvati su u Bosni i Hercegovini konstitutivan narod. Prema popisu iz 2013. godine Bosna i Hercegovina imala je 3,5 milijuna stanovnika. U Federaciji BiH bilo je nešto više 2,2 milijuna, Republici Srpskoj malo više od 1,2 milijuna i u Distriktu Brčko 83.000 stanovnika. Gledajući cijeli teritorij Bosne i Hercegovine Bošnjaci čine 50,11 posto stanovnika (više od 50 posto stanovništva su muslimani), Srba je 30,78 posto (pravoslavaca 30,75), a Hrvata i katolika 15,34 odnosno 15,19 posto, jer se vjerska i nacionalna struktura uglavnom poklapaju. Tako je uz Albaniju i Kosovo, BiH postala treća država u Europi u kojoj muslimansko stanovništvo čini većinu.

»Demografski opstanak Hrvata u Bosni i Hercegovini doveden je u pitanje, jer su demografske negativnosti još izraženije nego u Hrvatskoj, pa demografski slom postaje realnost. Od iznimne važnosti je zato skrb za Hrvate koji su još u Bosni i Hercegovini, kako bi se zaustavilo njihovo iseljavanje i podigao natalitet«, kazala je na 5. Hrvatskom iseljeničkom kongresu, koji je održan u Mostaru od 30. 6. do 3. 7. **Ana Marija Jasak** s Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

Demografski slom

Prema podacima Katoličke crkve, 1991. godine u Bosni i Hercegovini katolika, većinom Hrvata, bilo je 812.000, a prema crkvenim procjenama na kraju prošle godine katolika je bilo manje od 350.000.

Franjevačka crkva i samostan
sv. Petra i Pavla u Mostaru

»U usporedbi s 1991. godinom to je tek 42,3 posto od tadašnjeg broja katolika i za 30 godina u Bosni i Hercegovini izgubljeni su 467.000 katolika. Zanimljivo je da se broj katolika na kraju 2021. godine izjednačio s podacima Austro-Ugarske iz 1895. godine. Gledano po biskupijama, najveći pad broja katolika, skoro 76 posto, je u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, zatim skoro 70 posto u Banjalučkoj biskupiji, dok su Mostarsko-duvanjska i Trebinjska biskupija ostale na predratnom broju katolika. Na pad broja Hrvata u BiH veliki utjecaj imali su progoni i raseljavanja tijekom ratnih godina. Raseljavali su se i Srbi i Bošnjaci, ali ako gledamo svaki narod pojedinačno razvidno je kako je hrvatsko stanovništvo pretrpjelo najveća stradanja. Čak 61,25 posto Hrvata u razdoblju od 1991. do 1995. godine je prognano ili raseljeno«, kazala je Jasak.

Iseljavanje je nastavljeno i u drugoj polovici 90-ih godina prošlog stoljeća, ali i u ovom stoljeću, a najviše odlaze ljudi u fertilnim godinama, što negativno utječe na dobnu strukturu preostalih Hrvata, a za budućnost predstavlja nenadoknadiv gubitak.

Narodnosni sastav BiH popisi stan. 1921.-2013.

God.	Ukupno	Bošnjaci	Srbi	Hrvati	Bošnjaci (%)	Srbi (%)	Hrvati (%)	Ostali (%)
	Aps.				%			
1921. ³	1 890 440	588 173	829 360	444 309	31,1	43,8	23,5	1,5
1931. ⁴	2 323 555	718 079	1 028 139	547 949	30,9	44,2	23,6	1,3
1948.	2 565 277	788 403	1 136 116	614 123	30,7	44,3	23,9	1,0
1953.	2 847 790	891 800	1 264 372	654 229	31,3	44,4	22,9	1,3
1961.	3 277 948	842 248	1 406 057	711 665	25,7	42,9	21,7	9,7
1971.	3 746 111	1 482 430	1 393 148	772 491	39,6	37,2	20,6	2,7
1981.	4 124 256	1 630 033	1 320 738	758 140	39,5	32,0	18,4	10,1
1991.	4 377 033	1 902 956	1 366 104	760 852	43,5	31,2	17,4	7,9
2013.	3 531 159	1 769 592	1 086 733	544 780	50,1	30,8	15,4	3,7

Mlado stanovništvo u odlasku

Rat i poslijeratno razdoblje samo su pospješili ionako desetljećima prisutno iseljavanje svih naroda iz BiH.

»Bosna i Hercegovina izrazito je emigracijski prostor i od 1948. do 1991. godine ukupni migracijski saldo iznosio je 718.400 stanovnika, što na godišnjoj razini iznosi oko 16.000, a to je velika brojka. U migracijama su uvijek zastupljeni mladi koji imaju najveći natalitetni potencijal, što se dugoročno odražava na demografske pokazatelje. Negativne posljedice odlaska mladog stanovništva počele su se osjećati već nakon 1971. godine«, kazala je na Hrvatskom iseljeničkom kongresu dr. sc. **Rebeka Mesarić-Žabčić** s Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar*.

Najveći dio bosanskohercegovačkih Hrvata danas živi u zapadnoj Hercegovini i susjednim dijelovima zapadne Bosne, što je područje koje je i prije rata imalo izrazito homogenu nacionalnu strukturu, s hrvatskom većinom gdje su u pojedinim općinama Hrvati činili i 95 posto stanov-

Dalmacija privlačna za studente

»Istraživanje koje je rađeno među studentima Sveučilišta u Mostaru pokazalo je da većina iskazuje malu vjerojatnost preseljenja na više od godinu dana, dok 16 posto anketiranih studenata ne planira preseljenje. Na pitanje kada planiraju preseliti u drugu državu, najčešći odgovor je u narednih pet godina, a ja bih rekao da to studenti vezuju za završetak studija. Oko 7 posto namjerava se preseliti u narednih godinu dana. Glavni razlog preseljenja je mogućnost zapošljavanja i bolji životni standard. Ukoliko bi imali idealne uvjete, 57 posto studenata iz BiH želi živjeti u Hrvatskoj. Najatraktivnije su Dalmacija i Zagreb i okolica«, kazao je na 5. Hrvatskom iseljeničkom kongresu **Domagoj Šutalo** iz Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade u Hrvatskoj.

Povijesni pregled

Većinski narod u BiH do 1961. godine bili su (42 posto) Srbi, a od te godine naglo raste broj Bošnjaka, koji su 2013. godine činili više od polovine stanovnika. Broj Hrvata kontinuirano je u padu od 1921. godine. Po popisu iz te godine Hrvati su činili skoro 24 posto stanovništva BiH, a 2013. godine taj udio je bio 15 posto.

ništva. Usprkos ukupnom padu broja Hrvata na tom području zabilježen je blagi rast broja hrvatskog stanovništva.

»U gotovo svim općinama gdje su Hrvati činili manje od trećine stanovništva zabilježen je pad broja Hrvata«, kazala je Mesarić-Žabčić.

»Od 2002. do 2021. godine umrlo je 124.000 Hrvata, a kršteno je 90.800, što znači da je samo na temelju negativnog prirodnog prirasta izgubljeno više od 33.000 ljudi. Ako promatramo cijeli teritorij Bosne i Hercegovine, prvi puta negativni prirodni prirast zabilježen je 2007. godine, ali i te godine Bošnjaci su imali pozitivan prirodni prirast. Bošnjaci su tek 2018. godine imali negativan prirodni prirast. Bosna i Hercegovina je samo zbog negativnog prirodnog prirasta u posljednjih 15 godina ostala bez skoro 100.000 stanovnika«, kazala je Jasak i dodala da je u tom razdoblju od ukupno živorođene djece Bošnjaka bilo 56 posto, Srba 30 i Hrvata 10 posto. U istom tom razdoblju od ukupnog broja umrlih 43 posto bili su Bošnjaci, 37 posto Srbi i 15 posto Hrvati. Vitalni indeks, što je broj živorođenih na 100 umrlih, daleko je najnepovoljniji kod Hrvata. U BiH je taj indeks 55, u Federaciji BiH 58 i Republici Srpskoj 17.

Iz svih iznijetih podataka mogu se dati statističke procjene kretanja broja stanovnika, a za narednih 50 godina one nisu ni malo optimistične. Prema procjenama koje je 2020. godine uradio Populacijskih fond Ujedinjenih naroda, u 2070. godini u BiH bi živjelo između 1,5 i 2,5 milijuna stanovnika. Procjene su da će Bošnjaka biti od 840.000 do 1,4 milijuna, Srba od 450.000 do 750.000, a Hrvata između 150.000 i 250.000. Polovina stanovnika do 2070. godine bit će starija od 65 godina.

»Broj Hrvata u Bosni i Hercegovini kontinuirano opada zbog ratnih stradanja, ali i zbog pritisaka, manipulacije, ustavne i izborne neravnopravnosti. Zato je opravdano pitanje mogu li Hrvati opstati u ovakvoj Bosni i Hercegovini. Mogu, ako se ozbiljno shvati kako se negativni demografski procesi ne mogu zaustaviti sami od sebe i kako se konačno moraju postaviti u temelje političkog, društvenog, znanstvenog, planskog i svakog drugog razmatranja, planiranja i odlučivanja kao problem prvog reda za Hrvate u BiH, Hrvatskoj i iseljeništvu«, smatra Jasak.

Z. V.

U susret popisu stanovništva (IX.)

Prava nacionalnih manjina i tranzicijska pravda

Čimbenici koji su odredili položaj i ostvarivanje prava Hrvata u Srbiji od 1991. do danas su bili, prema dr. sc. Cvikić, ratni sukobi i dolazak izbjeglica, zakoni, uredbe, specifičnost područja AP Vojvodine i međunarodna zajednica. Do 2002., za razliku od ostalih manjina u SRJ, Hrvati nisu imali status nacionalne manjine čime su bili izvan domašaja manjinske politike, odnosno stavljeni su u prostor u kojem kao državljani nisu mogli ostvarivati svoja temeljna građanska prava

U prvom dijelu serijala tekstova u susret popisu stanovništva koji će u Srbiji biti održani u listopadu ove godine prikazali smo demografske promjene i procese koji su doveli do izrazitog demografskog deficita Hrvata u AP Vojvodini, demografsku bilancu i projekcije kretanja stanovništva, na temelju analiza i izračuna demografa dr. sc. **Dražena Živića**. U nastavku serijala fokus će biti usmjeren na društveni kontekst i zakonodavni okvir koji određuje položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, a koje je analizirala dr. sc. **Sandra Cvikić** u svom radu »Srbijanski procesi tranzicijske pravde i položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Vojvodini«, objavljen u znanstvenoj monografiji *Demografska i društvena održivost*.

Što je tranzicijska pravda?

Dr. sc. Sandra Cvikić je izabrala jedan neuobičajen pristup istraživanju multikulturalnosti i pravima nacionalnih manjina, a to je – tranzicijska pravda. Tranzicijska pravda je, piše, »postmoderna znanstvena disciplina« koja se primjenjuje u istraživanjima postkonfliktnih društava. UN definira tranzicijsku pravdu kao »sklop procesa i

mehanizama putem kojih se države suočavaju s naslijeđem počinjenih zločina iz prošlosti tako što pravno gone/procesuiraju počinitelje tih zločina kako bi se zadovoljila pravda i omogućila pomirba«. U tom kontekstu je osobito važno jačanje vladavine prava zbog »procesuiranja zločina (restitucija), reparacija, institucionalne reforme, ali i razvoj kulture sjećanja (suočavanje s prošlošću), formiranje komisija za istinu i osiguranje ravnopravnosti spolova«, navodi dr. sc. Cvikić.

Tri su dakle osnovna principa ovoga pristupa – pravo na istinu (restitucija), pravo na reparaciju (odštetu) i jamstva za neponavljanje zločina. Odnosno, principi »pravde, istine i mira«.

Međutim, ističe dr. sc. Cvikić, apsurdno je da se u postmodernim društvima pojavljuju novi oblici podjarmljivanja i iskorištavanja koji u svojim temeljima imaju »suvereni autoritet znanosti i proizvedenog znanja«.

Diskurs znanja

»Moć znanstvene racionalizacije, koja danas više nego ikada u svojoj povijesti utječe na živote pojedinaca i društava, sada na konceptualnoj razini diskursa (**Foucault**,

1981.) određuje sudbine cijelih naroda jer jezik znanstvene neutralnosti i objektivnosti ulazi u sve politike i zakon koji potom oblikuju realitet življenja svakog čovjeka (**Horridge**, 2013.)«, navodi dr. sc. Cvikić.

U svojoj kvalitativnoj sociološkoj analizi dokumenata, izvješća, analiza dr. sc. Cvikić je primijenila kritički post-modernistički pristup koji podrazumijeva da suvremena proizvodnja znanja nije vrijednosno neutralna i nije bezinteresna već perpetuira ustaljene odnose moći koji se temelje na znanstveno utvrđenim činjeničnim istinama kojima još uvijek dominiraju anglosaksonski empirijski uvidi. Premda to ne znači da tako proizvedene znanstve-

neki iskazi i/ili tvrdnje našli svoje mjesto u diskursu znanja o hrvatskoj nacionalnoj manjini u Srbiji, a neki ne.

»Analiza diskursa tekstova u njenome radu je bila fokusirana na manjinsku politiku u Srbiji i ostvarena prava i slobode hrvatske nacionalne manjine kako bi se ukazalo na način na koji je diskurs o položaju i pravima hrvatske nacionalne manjine u Srbiji oblikovan procesom tranzicijske pravde od 2002. godine do danas i kako je proizvedeno znanje o njima utjecalo na zakonodavno normiranje života hrvatskih zajednica. Proizvodnja određenog diskursa u društvu nije samo kontrolirana, organizirana i selektirana nego njegova moć leži u opetovanom ponavljanju značenja i znanja koje se želi ustaliti o nečemu ili nekome, kao što je to slučaj s hrvatskom nacionalnom manjinom«, smatra dr. sc. Cvikić.

Na taj način taj diskurs normalizira i homogenizira značenja i znanja koja suvereno vladaju životima hrvatskih zajednica dok su druge isključuje, o čemu svjedoči i njeno istraživanje.

Rentijeri državne pomoći

Čimbenici koji su odredili položaj i ostvarivanje prava Hrvata u Srbiji od 1991. do danas su bili, prema dr. sc. Cvikić, ratni sukobi i dolazak izbjeglica, zakoni, uredbе, specifičnost područja AP Vojvodine i međunarodna zajednica. Do 2002., za razliku od ostalih manjina u SRJ, Hrvati nisu imali status nacionalne manjine, čime su bili izvan domašaja manjinske politike, odnosno stavljeni su u prostor u kojem kao državljani nisu mogli ostvarivati svoja temeljna građanska prava.

Položaj Hrvata u srbijanskom društvu od 1993. godine i nakon 2002. godine do 2011. prema domaćim i međunarodnim izvješćima »gradio se na temelju onoga kako su tradicionalni elementi tranzicijske pravde bili implementirani u poslijeratnoj Srbiji«.

Društveno-politički kontekst induciran od strane srpskih vladajućih struktura moći, navodi dr. sc. Cvikić, »pogoduje razvoju manjinskog političkog poduzetništva koje razara socijalno tkivo nacionalnih manjina u Srbiji, pa tako i hrvatske nacionalne manjine, te za posljedicu ima dezintegrirajući efekt jer manjinske upravljačke elite stavlja u položaj rentijera državne pomoći u čijim redovima se često profiliraju nekompetentne osobe koje osobne interese stavljaju ispred interesa zajednice koju predstavljaju«.

J. D.

Izvor: Sandra Cvikić, »Srbijanski proces tranzicijske pravde i položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Vojvodini«, u: *Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2022.

Zašto su neki iskazi
i/ili tvrdnje našli svoje
mjesto u diskursu
znanja o hrvatskoj
nacionalnoj manjini u
Srbiji, a neki ne?

ne spoznaje nisu mjerodavne i činjenično istinite one su ograničene i ne uspijevaju često sveobuhvatnije objasniti i interpretirati društvene situacije i probleme populacija koje proučavaju. To, tvrdi dr. sc. Cvikić, često rezultira »znanstveno utemeljenim nepravdama« umjesto da osnaži populacije o kojima je riječ.

Diskurs znanja, prema Foucaultu (1981.), kojeg navodi autorica, predstavlja »okvir u kojem institucionalizirani oblici moći vladaju normiranjem života ljudi suvremenih društava, a moć se diskursa uvijek i iznova perpetuira ustaljenim društvenim istinama i vrijednostima, idejama i vjerovanjima«.

Ako se diskurs promatra i kao društvena aktivnost, onda je i »činjenične istine o položaju i statusu hrvatske nacionalne manjine moguće shvatiti kao društvene reprezentacije koje proizvode različiti društveni dionici«, smatra dr. sc. Cvikić.

U svom radu ona istražuje ta »proizvedena znanja« o srbijanskom procesu tranzicijske pravde kroz analizu diskursa tekstova o položaju i statusu hrvatske nacionalne manjine u Srbiji koje proizvode međunarodne i domaće organizacije/institucije, udruge civilnog društva, eksperti i znanstvenici. Cilj njene analize je bio utvrditi zašto su

Bojan Klačar, izvršni direktor CeSID-a

Intervju vodila: Jasminka Dulić

IZBORNI SUSTAV bi se trebao MIJENJATI

Bojan Klačar je od 2014. izvršni direktor Centra za slobodne izbore i demokraciju (CeSID), prve organizacije u Srbiji koja je osnovana s ciljem promatranja izbora. U CeSID-u je od 2008. godine od kada je vodio više od 10 izbornih projekata i sudjelovao u monitoringu pet parlamentarnih i tri predsjednička izbornog ciklusa. Član je stručnih timova za reformu izbornog zakonodavstva od 2008. godine, jedan od posrednika u međustranačkom dijalogu 2019. godine i konzultant na brojnim istraživanjima u Srbiji i regiji. U CeSID-u je bio vođa ili dio istraživačkog tima u više od 50 istraživanja javnog mnijenja. Doktorirao je na Fakultetu političkih nauka 2021. godine analizirajući političko oglašavanje u Srbiji u parlamentarnim kampanjama 2000. – 2016.

Čest je gost u različitim političkim televizijskim emisijama, naročito u predizborno, izborno i postizborno vrijeme u kojima analizira i komentira aktualna politička događanja. S njim smo razgovarali o aktualnom političkom trenutku, proteklim izborima i formiranju nove Vlade te sudjelovanju nacionalnih manjina u političkom odlučivanju.

► **Poslije svakih izbora na političkom polju u Srbiji pojavi se nova politička organizacija. Što nam to govori?**

Govori nam da se oporba muči s pronalaskom dugotrajnije i jasnije strateške pozicije i vizije, što rezultira podjelama, fragmentacijom, nespremnošću za suradnjom. Govori nam i da se u oporbi teško pravi kompromis, odnosno da nema povjerenja jednih u druge. Nepovjerenje rađa sumnju, sumnja rađa podjele.

► **Novu političku opciju sada je fomirao Zdravko Ponoš – Srbija Centar. Ima li, po Vašem mišljenju, ova opcija šanse za uspjeh?**

Ima li Srbija Centar šanse za uspjeh ovisi od definicije što je uspješno. Ako je uspjeh prelazak cenzusa, čini se kako šanse postoje. Ako je uspjeh da Srbija Centar postane važna, velika ili stožerna stranka u oporbi ili bude faktor nekog budućeg okupljanja, čini se kako tu ne postoji veliki prostor jer je politička scena zasićena, birači demotivirani, a Srbija Centar nije ponudila politike koje su dramatično drugačije od političkog mainstrima u Srbiji.

O predstavljanju manjina treba diskutirati u okviru razgovora o promjeni izbornog sustava, javno, u vrlo širokom auditoriju stručnjaka i ako postoji većinska suglasnost da su potrebne promjene, tražiti i konkretna rješenja za manjinske predstavnike. Garantirani mandati su i dio šire cjeline razgovora na državnom nivou i određenih obveza koje mogu proisteci za Srbiju i ja to ne mogu komentirati iz tog kuta. Međutim, ako govorim kao izborni profesionalac, predstavljanje manjina nije najveći problem u izbornom sustavu u Srbiji

► Čini se kako ima puno političkih stranaka, a premalo izbora. Drugim riječima, kao da se ne uspijeva artikulirati i postati prepoznatljive neke nove političke platforme, ideologije. Je li to, možda, rezultat taktike oporbe koja je sve svoje snage usmjerila na »rušenje Vučića« i »preuzimanje vlasti«, ali u tome ne uspijeva?

Djelomično jeste razlog i to što je oporba dugo godina sebe definirala samo u kontra-poziciji u odnosu na Srpsku naprednu stranku i Vučića. To je utjecalo da izostane strateška vizija oporbe i planiranje poteza, planova i suradnje unaprijed, na duže staze, u više koraka, dugoročno, a ne u jednoj ad hoc izbornoj borbi. Birači oporbe nemaju predvidljivost, za svake nove izbore se pravi drugačiji politički aranžman koji poslije izbora prestaje postojati. Oporba dugo godina pokušava i pronaći nova lica, ali nije Srbija toliko velika država da na dvije ili tri godine može mijenjati političke elite. U oporbi je i sada više nego dovoljno dobrih ljudi za ozbiljno političko organiziranje, ali je potrebno ukupnjavanje, planiranje, strateška vizija i pravljenje kompromisa.

► Što govori činjenica da se stranke u oporbi stalno pokušavaju ujediniti, a u tome ne uspijevaju? Trebaju li prestati s tim pokušajima i izabrati drugu taktiku?

Govori da se previše bave taktikom, a manje strategijom. Dosadašnji savezi su pravljeni ad hoc, ovisno o procjeni i iznad njih nije stajala vizija čemu oni, zapravo, teže. Izostali su odgovori na pitanja: zbog čega se udružujemo, što su nam ciljevi i do kada ćemo trajati zajedno? Nijedan savez nije razmišljao nekoliko koraka unaprijed niti je postojao plan koji je duži od samog dana za glasanje. Zato nijedan oporbeni savez nije ni opstao. Možda je najbolji primjer izostanka strategije razdoblje od 2020. godine. Oporba je najprije napravila jedan savez (Savez za Srbiju) s kojim je pozvala na bojkot izbora 2020. godine, da bi se taj savez raspao nekoliko mjeseci poslije izbora. Onda je 2021. godine napravljena nova koalicija (Ujedinjeni za pobjedu Srbije) koja se raspala dan poslije glasanja 2022. godine. Takve aranžmane birači ne razumiju. Birači ne očekuju saborsko ujedinjenje (»svi sa svima«), niti očekuju ujedinjenje radi ujedinjenja već očekuju strateško i planirano ujedinjenje koje treba za cilj imati ne samo smjenu SNS-a već dominantno pravljenje alternative SNS-u i Vučiću. Oporbi je prije svega potrebna strategija, više šahovske igre sa SNS-om, a manje

ad hoc akcija; ukupnjavanje na programskim i održivim osnovama, strpljivost, »igra« na duže staze.

► Lokalni izbori su 2024. Mogu li se očekivati neke promjene tim izborima?

Rano je za prognozu jer svjedočimo prekompoziciji u političkom životu: desničarske stranke su osnažene i odgovara im krizna situacija, nove stranke nastaju, druge slabe ili nestaju, više je prostora za suradnju, a manje za konfrontaciju kakva je bila u razdoblju 2020.-22. Teško je prognozirati, posebno u svjetlu ukrajinskog rata, što će se dogoditi u sljedećih šest mjeseci, a posebno u sljedeće dvije godine. Međutim, može se reći kako bi lokalni izbori 2024. godine mogli biti politički zanimljivi i da bi oporba, uz dobru organizaciju, mogla učiniti neizvjesnim izbore u nekolicini općina i gradova. Preduvjet za to je dobra organizacija, planiranje i selekcija općina u kojima se može napraviti dobar rezultat. Parlamentarni izbori 2022. su pokazali da je i SNS ranjiv, a beogradski izbori su pokazali da dobar nastup oporbe može ishodovati mnogo većim balansom političke moći.

► Od 2014. na ovamo centar i lijevi centar imaju oko 700.000 glasova u zbiru. Kako to tumačite? Je li to njihov »plafon«?

Ovi izbori su promijenili tu dinamiku i novim raspletom više može biti zadovoljna desnica nego centar ili građanska oporba. Naime, ako saberemo glasove desnice, vidi se da su oni osvojili više od 668.000 glasova na posljednjim izborima što je njihov najbolji rezultat u proteklih deset godina. Na izborima 2014. su osvojili oko 374.000 glasova, 2020. su osvojili skoro 408.000, a 2016., na krilima Šešeljevog povratka iz Haaga, prešli su 520.000 glasova. Na drugoj strani, građanski dio oporbe je s više od 762.000 glasova tek na ovim izborima prešao rezultat iz 2014. godine (kada su osvojili oko 726.000 glasova). To govori da se u građanskoj oporbi sve vrijeme glasovi raspodjeljuju unutar jednog te istog rezervoara glasova. U tom dijelu oporbe procesi funkcioniraju po principu spojenih sudova i svaki rast jedne političke organizacije znači slabljenje neke druge. Da bi se to promijenilo, neophodna je drugačija strategija i više strpljenja. Ni za desnicu ni za građansku oporbu glasovi s posljednjih izbora nisu »plafon«, ali bez promjene strategije vrlo teško će prelaziti ove brojke. Čak su veće šanse za desnicu u ovom momentu jer im odgovara vanjskopolitički kontekst, a uspjeli su i pronaći dobru formulu u organizaciji i komunikaciji s biračima.

► **U kom pravcu se treba mijenjati izborni sustav po Vašem mišljenju? Hoće li se mijenjati?**

Ne znam hoće li se mijenjati, ali znam da bi se trebao mijenjati. Za početak da se razgovara. CeSID će sigurno pokrenuti razgovor na tu temu, jer vjerujemo da je suštinski važan. Budući saziv parlamenta, s puno različitih stranaka i s manjinskim pluralizmom, veoma je dobra prilika za razgovore o izbornoj reformi. Izborni sustav bi se trebao mijenjati u pravcu otklanjanja ključnih nedostataka, a to su zatvorene liste i jedna izborna jedinica. Srbija u političkom smislu živi »prokletstvo zatvorenih izbornih lista«, jer ono dovodi do ogromne centralizacije i manjka demokracije u strankama, negativne selekcije političkih elita, nedostatka odgovornosti narodnih zastupnika i manjka komunikacije s građanima. Građani više glasaju nego što biraju. Kada na to dodate izbor zastupnika u jednoj izbornoj jedinici (u Srbiji, Vojvodini, na lokalnu), jasno je da su pravila igre postavljena tako da odgovaraju strankama i rukovodstvima istih, a ne građanima.

► **Kako tumačite poziv predsjednika Vučića za ulazak manjinskih predstavnika u Vladu?**

Kao dobar potez, ali ostaje da se vidi kako će se taj poziv i budući razgovori završiti. U još uvijek aktualnoj Vladi su participirali pripadnici bošnjačke i mađarske manjine, ali bi sada svoje mjesto mogli naći i pripadnici romske i hrvatske manjine. Sudjelovanje manjina u izvršnoj vlasti je dobro iz barem tri razloga: 1) manjine mogu učiniti senzitivnijim neke probleme koje većina ne vidi, 2) mogu simbolički usmjeriti suradnju i s državama-maticama (posebno u slučaju hrvatske zajednice i Hrvatske) i 3) dovest će do relaksiranja odnosa između većinskog naroda i manjina u samoj Srbiji. Vjerovatno bi najveći iskorak bilo sudjelovanje predstavnika hrvatske zajednice jer bi posredno pridonijelo poboljšanju bilateralnih odnosa između dvije države i širom otvorilo vrata za rješavanje preostalih problema Hrvata u Srbiji koji nisu na dnevnom redu poslije zahlađenja odnosa između dvije države i dva politička rukovodstva.

► **Što općenito mislite o položaju manjina? Čini se da ovo pitanje ne zanima previše ni političke stranke ni političke analitičare ni medije u Beogradu?**

Da, to ste u pravu. Manjinski, ali i općenito regionalni ili lokalni problemi često ostanu ispod radara u Beogradu zbog dominantnog bavljenja krupnom slikom, nacionalnim problemima, vanjskom politikom. Zato je dobro da manjinski predstavnici imaju vidljivost na najvećem nivou. Generalno uzev, položaj manjina je relativno dobar u smislu opće atmosfere, nemanja međuetničkih tenzija ili etnički motiviranih napada koji su vrlo rijetki ili ih nema, kao i rada nacionalnih vijeća, ali u ovoj ocjeni se mogu previdjeti i brojni izazovi koji i dalje postoje u manjinskim sredinama i za čiji prostor postoji veliki prostor za unapređenjem. Ti izazovi nisu isti za sve manjine i čini se da participacija u Vladi omogućuje brže i efikasnije rješavanje tih izazova. To je još jedan razlog zašto bi bilo dobro da nova Vlada Srbije bude manjinski inkluzivna.

► **Po Vašem mišljenju treba li se mijenjati način izbora manjinskih predstavnika u parlamentu i na dru-**

gim nivoima vlasti? Jesu li garantirani mandati pravo rješenje? Postoji li šansa da se garantirani mandati primijene u Srbiji?

Ja mislim da o predstavljanju manjina treba diskutirati u okviru razgovora o promjeni izbornog sustava, javno, u vrlo širokom auditoriju stručnjaka i ako postoji većinska suglasnost da su potrebne promjene, tražiti i konkretna rješenja za manjinske predstavnike. Garantirani mandati su i dio šire cjeline razgovora na državnom nivou i određenih obveza koje mogu proisteci za Srbiju i ja to ne mogu komentirati iz tog kuta. Međutim, ako govorim kao izborni profesionalac, predstavljanje manjina nije najveći problem u izbornom sustavu u Srbiji. Hrvatska, zbog koje se zagaranirani mandati najčešće i spominju, i Srbija imaju bitno različit politički kontekst i različit manjinski mozaik u svakom pogledu pa uvođenje zagaraniranih mjesta, po mom sudu, nije idealno rješenje. To je dosta krupna promjena, zahtjevena, nepoznata za ovdašnji kontekst i složena jer je u Srbiji više od 20 manjina, a među njima je i veliki disbalans – neke su veoma brojne, druge ne. Također, uvođenje zagaraniranih mandata bi moralo radikalno promijeniti politički sustav u Srbiji, jer bi ono moralo uključiti ili promjene u broju zastupnika ili nove izborne jedinice ili dvodomnu skupštinu, a obje stvari su ustavna kategorija.

► **Po Vašem mišljenju je li u Srbiji postignuta demokratska participacija nacionalnih manjina u donošenju važnih odluka i u upravljanju?**

Područje manjinskih politika mi nije najbliže i imam nešto slabiji uvid, ali se čini da postoji prostor za unapređenje participacije preko većeg sudjelovanja u izvršnoj vlasti i uz smanjenje politizacije nacionalnih vijeća koja su osmišljena kao centralna tijela manjinske samouprave.

► **Jesu li manjine dovoljno zastupljene u policiji, pravosuđu, vojsci?**

Bit ću iskren i reći kako nemam dobar uvid i dobre i konkretne brojke o manjinskoj zastupljenosti, ali CeSID-ovo iskustvo pokazuje da bi zastupljenost manjina u državnim institucijama koje djeluje na lokalnoj razini mogla biti veća i inkluzivnija.

► **U tabloidnim medijima je veoma prisutan govor mržnje i uvredljivo imenovanje pripadnika pojedinih susjednih naroda čiji pripadnici su i nacionalne manjine u Srbiji (Hrvati, Albanci, Bošnjaci). O društvenim mrežama da ne govorimo. Čini se kako ovo nikoga ne zanima i da se jednostavno prihvaća kao »normalno«. Kako Vi gledate na ovu pojavu?**

Kao nedopustivo, nepotrebno i kontraproduktivno. Za većinski narod je uvijek važno razumjeti da manjinska vizura izgleda drugačije od većinske i da se većinski narod mora stalno preispitivati i stalno zamišljati kako to izgleda u »tuđim cipelama«. U ovom dijelu koji spominjete, zakažuje Regulatorno tijelo za elektroničke medije (REM) koje pasivno prati primjenu regulative, sporo reagira ili uopće ne reagira. Ono što bi najviše moglo utjecati na promjenu takvog narativa jesu dobri odnosi države Srbije s državama-maticama, jer građani takvu suradnju razumiju kao normalnost i spuštaju tenzije. U CeSID-ovim istraživanjima

ma se vidi kako je i dalje prisutna velika etnička distanca prema nekim zajednicama (posebno Albancima, Bošnjacima, Hrvatima i Romima), ali je isto tako primjetno da se stvari poboljšavaju kada se ubrza i osnaži politički dijalog unutar same Srbije i kada se održavaju dobri odnosi između političkog vrha Srbije i država-matica.

► **Najvažnija pitanja su danas energetika, inflacija, pridruživanje EU, sankcije Rusiji, Kosovo... Kakva Vlada treba biti da se suoči sa svim ovim pitanjima?**

Možda ova zima neće biti najteža koju pamtimo, ali nije pretjerano reći kako će biti jedna od težih, jer se izazovi samo gomilaju i Vi ste spomenuli najvažnije. Ovdje treba dodati i pitanje uvođenja sankcija Rusiji, ali i nastavka kakvog-takvog ekonomskog rasta. Da se malo gorko našalimo, o ovoj zimi se već sada priča kao u čuvenoj seriji *Igra prijestolja* i njihovom lajt motivu »The Winter is Coming«. Sljedeća Vlada bi trebala biti upravo ona koja je u stanju rješavati najveće izazove. Dakle, da bude vrlo kompetentna u energetici, ekonomiji i investicijama i veoma senzitivna i odgovorna u vođenju vanjske politike. Treba biti Vlada koja neće skrenuti u populizam i koja će racionalno sagledati što je nacionalni interes Srbije, a to je ubrzan put k EU. Vlada treba biti šira od zastupnika SNS-a i njihovih najbližih političkih saveznika. Na koncu, Vlada treba biti i manjinski odgovorna i inkluzivna, kako bi riješila manjinske probleme i uspostavila bolje odnose s nekim državama, poput Hrvatske, jer su bilateralni odnosi između dvije države veoma loši.

► **Pojačava se pritisak da se pitanje Kosova riješi. Što će to značiti za novu Vladu?**

Kosovska dinamika kao da se ubrzava i nisam siguran da je to politički racionalno, niti da je za to dobar tajming.

Srbija je trenutno u vrlo nezahvalnoj poziciji zbog Rusije i produbljivanje kosovskog problema je trenutno nepotrebno, a može biti kontraproduktivno. Javno mnijenje nema razumijevanja za paralelno otvaranje pitanja sankcija prema Rusiji i priznanja Kosova. Sve ovo za Vladu znači samo još jedan politički problem više. Po mom sudu, Vlada Srbije treba nastaviti i inzistirati na dijalogu s Prištinom i vjerujem da će se to i dogoditi jer Srbija za sada ne može biti označena kao krivac u provođenju Briselskog sporazuma. Srbiji ne ide u prilog da bude predstavljena kao strana koja ometa dijalog. Dijalog je jedini način za rješavanje problema, a ne čini se realnim da će nova ili bilo koja druga Vlada biti spremna priznati neovisnost Kosova. Također, međunarodna zajednica bi trebala više utjecati na Prištinu i **Albina Kurtija** da spusti tenzije jer je njegovim dolaskom na vlast svaki dijalog, kontakt i razgovor veoma otežan.

► **István Pásztor je upozorio, nakon incidenta u Subotici, kako se migrantski pritisak povećava i da bi se trebalo puno toga promijeniti u politici Srbije po ovom pitanju. Kako Vi vidite politiku prema migrantima u Srbiji?**

Ostalo je otvoreno pitanje na koja konkretna rješenja je mislio gospodin **István Pásztor**, ali što se tiče migrantske politike to je jedna od politika Srbije koju je teško kritizirati i koja je od skoro svih zapadnih partnera ocijenjena kao dobra. Uloga Srbije u migrantskoj krizi je bila veoma važna i to su razumjeli svi zapadni partneri. Ako je prijedlog da se krene s nekim radikalnim rješenjima ili dramatično drugačijim odnosom prema migrantima, čini se da je to put koji neće naići na razumijevanje ni migranata, a ni EU.

Takmičenje risara

Dok ima mladih – ima i nade

Ove godine dodijeljene su i specijalne nagrade: za najstarijeg i najmlađeg risara, te debitanta, kao i risaruše koje su se prvi puta oprobale u ovome poslu. »Osobito mi je drago da se u ovu našu manifestaciju uključuju i mladi ljudi i da žele učiti i raditi ovaj skoro zaboravljeni posao«, ističe Marinko Piuković

Takmičenje risara, koje je održano u sklopu manifestacije *Dužijanca* 2022. na njivi pokraj crkve u Duđinu 9. srpnja, samo je potvrdilo tko je najbolji i najbrži risarski par. Titulu najboljih i ove godine ponijeli su već dobro poznati **Marinko Kujundžić** i **Ruža Juhas**. Marinko, potkovan i naučen od oca **Stipana** (koji još uvijek ima više priznanja od sina) i Ruža, koja, iako je zakoračila u osmo desetljeće, i dalje nosi titulu najbolje i najvrednije risaruše.

Drugo mjesto pripalo je već iskusnom **Perici Tikvicom** i mladoj **Ivani Poljaković**, koji su osvojili samo 10 bodova manje od prvonagrađenih, a odmah za njima sa svega tri boda razlike nagrađeni su oni koji predstavljaju budućnost – **Zdenko Kujundžić** i **Jelena Vidaković Mukić**, što osobito veseli organizatore, jer su mladi pokazali da je sve moguće kad postoji volja.

Od ruke do stroja

Osim nagrađenih, koji su iz Subotice i okolnih mjesta, ove godine u natjecanju je sudjelovalo 20 risarskih parova, i to iz Županje, Gornjih Hrgova, Mužlje, Crne Bare, Sente, Đurđina, Žednika, Tavankuta, Male Bosne i Subotice.

Ove godine dodijeljene su i specijalne nagrade, te su ih dobili najstariji risar – **Šime Stanković** (87 godina) koji se i ove godine natjecao, najmlađi risar – **Filip Skenderović**

(23 godine) i debitant (koji je odnio i treće mjesto) **Zdenko Kujundžić**. Osim njih, nagrađene su i risaruše koje su ove godine prvi put sudjelovale u natjecanju, a to su već spomenuta **Jelena Vidaković Mukić** i **Elizabeta Ileš**.

»Osobito mi je drago da se u ovu našu manifestaciju uključuju i mladi ljudi i da žele učiti i raditi ovaj skoro zaboravljeni posao. Inače me posljednjih godina najviše raduje kada vidim koliko je djece prisutno na ovoj manifestaciji. Jasno, s djecom su tu i roditelji i to je ono što je nama kao organizatorima bitno. Prije desetak i više godina na ovu manifestaciju su dolazili uglavnom stariji lju-

di, a danas je to ponuda koju obitelji dođu skupa obići i pogledati», kaže direktor UBH-a **Dužijanica Marinko Piuković**.

Osim natjecateljskog dijela, ove godine je velika zainteresiranost prisutnih bila i za stare strojeve, osobito za kosačicu i samovezačicu, te staru vršalicu, a prvi puta je prikazan i manje poznati stroj – rešet, trijer ili vijalica (kako ga tko zove), koji služi za vijanje pljeve iz žita i pripremanje žita za sijanje. Ovaj stroj koristio se do druge polovice 20. stoljeća, a sada ga je Stipan Kujundžić darovao na trajno vlasništvo UBH-u *Dužijanica*.

Bogata gastronomska ponuda

Nije izostao niti risarski ručak, koji je sam po sebi poseban, a takvim ga čini i ambijent. Na bala slame i ove godine je veliki broj posjetitelja okusio domaću slaninu (od mangulice), domaći kruh i *kiselnu* (kiselo mlijeko), a nije izostalo ni mljevene crvene paprike i crnog luka. Vrijedne reduše, koje su velikom većinom iz Đurđina, pripremile su sve potrebno i nahranile ne samo risare i risaruše nego i svakog tko je želio.

»Veliko interesiranje je uvijek prisutno za risarski ručak. I ove godine smo pripremili 200 bala slame za sjedenje, što znači da u jednom momentu može sjesti i jesti 300 ljudi. Ljudi su bili strpljivi i smjenjivali se, tako je svatko tko je htio mogao i probati našu gastronomsku ponudu. Ljudi su prilazili i hvalili *bilu slaninu* i govorili kako je jedu jedino na ovoj manifestaciji i da ima posebnu draž», priča Piuković.

Osmi puta održano je i natjecanje u kuhanju tarane. Pet ekipa odmjerilo je svoje snage, a za najbolje kuhare tarane proglašeni su *Tavankutski vatrogasci* za koje su kuhali **Pere Stantić** i pomoćni kuhar **Ivan Vukmanov Šimokov**. Drugo mjesto pripalo je ekipi *Đurđinčani*: **Franji**

Nagrađeni u kuhanju tarane

Prčiću i pomoćniku **Saši Aliloviću**, dok je treće mjesto odnijela ekipa *Mirgeš*, odnosno **Joso Vuković** i **Zoran Kačmar**.

Uz gastronomsku ponudu posjetiteljima je prikazano pletenje uža; rad na starim strojevima kosačici i samovezačici, te vršalici; oboravanje krstina; *kasalisica* (dječja igra na strnjiki), nastup dječjeg folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*, a zanimljivo je bilo vidjeti, osobito mladima, i stari traktor koji nema gume nego bodlje na točkovima. Uz to, posjetitelji su mogli kupiti bič, neki od suvenira sa štanda *Dužijanice*, vidjeti kako rade slammarke iz Tavankuta, slikari HKC-a, kupiti izdanja *Hrvatske riječi*, a ove godine je osiguran i prostor namijenjen najmlađima koji su se uključili u radionice.

Podrška Hrvatske, Pokrajine i Grada

Nakon natjecanja risara revijalno su »odmjerili snage« najbolji risar **Stipan Kujundžić** i gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić**, koji je također prisustvovao ovoj manife-

Nagrađeni risari

 Najstariji risar: Šime Stanković

staciji i među ostalim istaknuo njenu važnost koja nas, kako je rekao, vraća u prošlost.

»Ovdje možemo vidjeti kako se nekada teško radilo i da su ljudi bili prepušteni svojoj volji i snazi ruku svoje obitelji. Ova je manifestacija od izuzetnog značaja koja odražava vjeru i kulturu, te ujedno daje i natjecateljski duh. Grad Subotica će i nadalje podržavati ovakve manifestacije koje čuvaju identitet i ujedno simboliziraju i turističku ponudu Grada«, istaknuo je gradonačelnik.

U ime Pokrajine manifestaciji je prisustvovao zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**, koji je ovom prilikom naglasio kako ova manifestacija prelazi lokalni značaj, jer je vezana za cijelu Vojvodinu, pa i šire, te da će Pokrajinska vlada uvijek stajati iza ovakvih manifestacija.

Među uzvanicima bio je i saborski zastupnik i izaslanik premijera Hrvatske **Andreja Plenković Goran Ivanović Lac**, koji je istaknuo kako je ova manifestacija ponos i Vojvodine i Srbije.

»Žetva je uvijek bila vrijeme kada su se ubirali plodovi rada. Tradicionalna žetva ima posebnu vrijednost i ovdje je vidljivo i čuvanje tradicije, običaja, kulture, a to je kamen zaglavni za opstanak jednog naroda. Stoga su Osječko-baranjska županija i njen župan **Ivan Anušić**,

odakle dolazim, prepoznali *Dužijancu* i sve ono što Hrvati ovdje rade. Mislim da je to dobro, Hrvatska je otvorena kada su u pitanju nacionalne manjine, stoga želimo pomoći našim Hrvatima«, rekao je Ivanović.

Nakon proglašenja pobjednika među ljudima se moglo čuti »opet«. Marinko je, kao što je već rečeno na početku teksta, sve naučio od oca, tehniku, brzinu i kako raditi, a Ruža je samo rekla da je ona za to rođena. Ris je počela raditi s 12 godina, a u natjecanju je već 30 godina i što još dodati? Brzina kojom ona plete uža je nestvarna.

»Ono što su Kujundžićevi postigli, obojica, jeste brzina i spretnost. Oni se za ovo natjecanje ozbiljno pripremaju, što košenjem ječma, žita, što kondicijskim treninzima, a želja za pobjedom je vidljiva. Jednostavno, neki ljudi vole sudjelovati, a neki pobjeđivati. Za snaž Ružu što reći? Žena je neumorna i teško je netko može sustići. Zna svoj posao i rekao bih da živi za to«, pojasnio je Piuković.

Takmičenje risara je jedna od najvećih manifestacija u sklopu *Dužijance*, ali čim je ona završila, krenule su pripreme za sljedeće. Tako je u tijeku i čišćenje žita i pletenje vijenaca, budući da će ove godine prvi puta biti i *Dužijanica* u Novom Sadu, i to već za tjedan dana, a do tada i Natjecanje u pucanju bičevima i *Dužijanica* u Tavankutu.

Ž. V.

 Kasalisica

Kad na suncu smrzne voda...

Povijest subotičkog sporta neraskidivo je vezana uz njen gospodarski i kulturni razvoj. U ovom gradu, točnije na Paliću, rođena je preteča modernih Olimpijskih igara u vrijeme kada su vlakovi već prometovali Suboticom, a u njezinom centru igrane se kazališne predstave, a profesori učili svoje učenike u Muzičkoj školi. Iz takve baze nije ni čudo što je, tek nešto malo kasnije od osnutka javnog gradskog prijevoza (preteče današnjeg *Subotica trasa*) i Gradske biblioteke, na zapadnom rubu grada osnovan Nogometni klub *Bačka*, najstariji i u bivšoj SFRJ, baš kao što nije čudno da je višestruki državni rekorder, reprezentativac Austro-Ugarske i pobjednik Međuolimpijskih igara 1906. **Đuro Stantić** iz Subotice, kao što nije čudno ni da je pionir domaćeg zrakoplovstva (i atletičar, hrvač i biciklist) **Ivan Sarić** Subotičanin, koji je 16. listopada 1910. sa subotičkog hipodroma poletio zrakoplovom. A bilo je to sve koncem XIX. i početkom XX. stoljeća.

Ni u kasnijim državnim uređenjima Subotica nije (puno) zaostajala za politički formiranim administrativnim centrima, a posebno kada je riječ o vremenu nakon Drugog svjetskog rata. Postojeći klubovi su održavani, a novoformirani su nerijetko bili prvaci države ili pak u samom vrhu prvenstava, dajući, naravno, veliki broj reprezentativaca. Odnosi se to podjednako i na hrvanje i na stolni tenis; i na odbojku i na hokej na travi; i na mačevanje i na boks. Pa ipak, jedan je sport, ili bolje rečeno: porodica sportova, nekako uvijek, a posve nezasluženo, bio u sjeni i nogometa i košarke i već proslavljenih nabrojanih hrvanja, stolnog tenisa ili hokeja na travi. Ne, nije riječ o vodenim sportovima, mada bi se i o tome moglo pričati. Riječ je o zimskim sportovima, hokeju na ledu i klizanju prije svega.

I tu Subotica, bar kada je riječ o ovoj državi, ima zavidnu povijest, jer je Hokejaški klub *Palić* osnovan još davne 1939. da bi se šest godina kasnije preselio u grad pod novim imenom – *Spartak*. Osamnaest godina kasnije, dakle 1963., iza nekadašnjih Sokolskog doma, pa kasnije i kina *Jadran* i zgrade SD *Spartak* i Gimnastičkog društva *Partizan*, izgrađen je Stadion malih sportova, a 1969. u samo središte grada stižu i reflektori. Ljeti, kada se led istopi, Stadion malih sportova mjesto je na kom se održavaju koncerti, a zimi – zna se: klizalište puno mališana i njihovih roditelja, ali i mjesto treninga i utakmica HK *Spartak*. Dok su Beograđani i Novosađani u to vrijeme rezultate *Olimpije*, *Jesenica* i *Medveščaka* pratili uglavnom preko sportskih novina, dotle su subotički hokejaši izgarali na svom ledu kako se ne bi osramotili pred svojim navijačima. Da, bilo je to zlatnih sedamdesetih i osamdesetih godina prošloga stoljeća.

U međuvremenu, nestalo je nekoliko država, Beograđani i Novosađani i sami su se sjetili »tamo nekog hokeja«, nerijetko odvlačeći upravo najbolje subotičke igrače,

izgradili dvorane kakve (na ovim prostorima) i priliče ovoj vrsti sporta, a Subotica je – i ne samo kada je hokej na ledu u pitanju (njegov travnati imenjaka doživio je još goru sudbinu) – ostala tamo gdje je i zaustavljena sredinom osamdesetih: na rubu svih značajnijih zbivanja. I ulaganja posebno!

Hokejaši *Spartaka* natjecali su se u prvenstvima SR Jugoslavije, pa Srbije i Crne Gore, nekoliko puta bili viceprvaci iza klubova čiji se igrači nisu znali ni redovno klizati dok su na Stadionu malih sportova gostovali braća **Hiti**; jednom čak bili i nepriznati prvaci (poput *Šibenke* u košarci ili *Vardara* u nogometu), pa se preselili u Mađarsku da bi s tamošnjim klubovima trenirali i natjecali se u njihovom prvenstvu. Rekreativci, pak, čekaju zimu da bi nakratko mogli protegnuti noge na ledu, a roditelji čija djeca treniraju klizanje – ako to žele i u neko drugo godišnje doba – vode ih uglavnom u Segedin ili neko drugo mjesto u Mađarskoj, gdje postoje suvremena, zatvorena klizališta koja rade i kada vani nije minus.

Govoriti o tome da je, poput kazališta ili kompleksa zatvorenih bazena, u Subotici i priča o natkrivanju Stadiona malih sportova stara nekoliko desetljeća, suviše je. Rezultati se vide: Stadion malih sportova postao je gori no što je bio prije 59 godina kada je izgrađen, jer – tada je bio nov. Upravo stoga – ako vam je stalo do njegove revitalizacije i stavljanja u izvornu, a modernu funkciju – podržite peticiju za izgradnjom pokrivenog klizališta kako nam djeca ne bi trajno otklizala u sredine koje brinu o razvoju svoje mladeži. Do sada je to u središtu grada (i u dvorištu bivšeg kina *Radnički*) učinilo nekoliko tisuća Subotičana. Ostalo je na lokalnoj samoupravi, Pokrajini i državi. Ako im je do toga uopće i stalo.

Z. R.

Kiše zaobišle vojvođanske njive

Suša obrala petinu prinosa

Suša u pojedinim krajevima Srbije već je nanijela štetu kukuruzu, soji i suncokretu, pa se procjenjuje da će urod biti znatno umanjen. Procjene su da je suša do sada obrala petinu roda kukuruza, a ako potraje vrijeme bez kiše, posljedice će biti katastrofalne

Sjevna Italija bilježi najveću sušu u posljednjih 70 godina, a vlada je proglasila izvanredno stanje u nekoliko regija na sjeveru. Španjolska, Portugal i Grčka također pate od ekstremne suše. Kod nas suša još nije takvih razmjera, ali je već sada sigurno da je zbog manjka oborina dio roda jesenskih kultura već obran. Ratar već sada procjenjuju da će prinosi biti manji, a u kom postotku ovisi o narednim tjednima. Kiše koje se očekuju neće popraviti već načinjenu štetu, ali će pomoći da ona ne bude i veća.

Četiri puta manje kiše u lipnju

Tijekom lipnja na područje zapadne Bačke palo je manje od 15 litara kiše po četvornom metru, a u prvom dijelu srpnja kiša je tek »pokupila prašinu«.

»Tako je nastavljen niz od nekoliko mjeseci bez dovoljno oborina, a posljedice su vidljive na njivama. Sjetva je obavljena u suhu zemlju i prve ozbiljnije oborine na ovim terenima bile su tek polovinom svibnja. U svibnju je palo 25 do 40 litara kiše, što je bilo dragocjeno jer je kukuruz ipak dostigao neku svoju standardnu visinu, soji su također pomogle te kiše. Onda smo ušli u lipanj, mjesec tijekom kojeg je palo manje od 15 litara kiše po četvornom metru, a u tom mjesecu treba najmanje 50-60 litara kiše«, kaže savjetodavac u Poljoprivrednoj stručnoj službi Sombor **Zoran Boca**.

»Nekih obilnijih padalina u Somboru nije bilo od zimus. I u samo proljeće ušli smo bez zimskih zaliha vlage, onda se nadovezalo proljeće bez dovoljno kiše, pa suša u lip-

nju i srpnju. Uz manjak kiše došle su prerano i visoke temperature. Najviše trpe kukuruz i soja. Suncokretu ne smetaju toliko visoke temperature, pa smo mislili da kod ove uljarice neće biti toliko problema, ali ne može se u suši naliti zрно. Soja je već odavno počela cvjetati, biljke su premale, sve i da padne sada neka kiša soja ne može dobro i cvjetati i naliveati zрно i nadoknaditi porast. Kiše treba odmah. Ako za dva-tri tjedna ne padne ozbiljna kiša, s nekim prinosom možemo se oprostiti, jer će kukuruz biti samo za silažu i oni koji se bave isključivo ratarstvom bit će sretni ako im netko od stočara uzme kukuruz za silažu«, kaže poljoprivrednik iz Sombora **Tomislav Vuković**.

Prosječan rod kukuruza već izgubljen

»Ne očekujem velike prinose, čak se ne nadam ni prosječnima. Suncokretu ne treba puno vlage i to je jedino čemu se mogu nadati, barem što se tiče prinosa. Mislim da će najviše podbaciti kukuruz i soja«, kaže poljoprivrednik iz Golubinaca **Igor Gašparević**.

Poljoprivrednik iz Starčeva **Nemanja Petrović** kaže da je kiša u Starčevu pala pri kraju žetve, u jednom danu skoro 30 litara, što je značajno pomoglo okopavinama, prije svega kukuruzu.

»Kukuruz je jednostavno živnuo, ali štete će ipak biti jer je kiša došla kasno. Da je pala mjesec dana ranije, bilo bi idealno. Ali da nije bilo i ove kiše, na nekim parcelama roda uopće ne bi ni bilo. Koliko će prinos biti manji? Rano je još govoriti o tome, jer kukuruzu tek sada metlič,

raniji hibridi već tjeraju klipove, ali moja procjena je da je šteta od dosadašnje suše već sada dvadesetak posto. Uz sušu, temperature su bile visoke, uz to i topli vjetrovi što je stvorilo fen efekt. Znači, ujutru nema rose, tijekom dana prži sunce, vlage u zemljištu nema, kombinacija je koju kukuruz ne može istrpjeti bez posljedica», kaže Petrović.

Ovaj starčevački poljoprivrednik priželjkuje još tridesetak litara kiše, pa za dva-tri tjedna još toliko.

»Naši stari su kazali: kad risari nisu pokisli, kukuruz je bio loš. A ova godina je upravo takva. Već se vidi da će prinos biti 20 do 30 posto manji. Suncokret za sada djeluje dobro, ali se vidi da će i kod njega biti problema s nalijevanjem zrna. Ako ne bude kiše, i on će roditi manje, mada posljedice neće biti tako velike kao na kukuruzu«, kaže poljoprivrednik iz Subotice **Andrija Ivanković**.

Nakon razdoblja tropskih vrućina, s temperaturama oko i iznad 35 stupnjeva, temperature su proteklih dana bile nešto niže, naročito one noćne, što će donekle popraviti situaciju na njivama. Ovo će najbolje moći iskoristiti hibridi kukuruza koji su u fazi oplodnje i nalijevanja zrna, a to su hibridi kasnije grupe zrenja.

Z. V. / S. D.

Podbacila i pšenica

»U našim krajevima prosječan prinos pšenice je 3,8 tona po jutru. To je malo. Očekivali smo višu cijenu, no i ona je niska. Moje predviđanje je da ćemo mi poljoprivrednici biti u blagom dobitku. Prethodne dvije godine, što se tiče prinosa, kvalitete i cijene usjeva bile su puno bolje nego što će biti ove godine. Unatoč višim cijenama, koristio sam sve agrotehničke mjere kao i prethodnih godina. Najbolnije mi je što smo ove godine morali ići na crpku natočiti naftu i onda se udaljiti kako bismo istočili iz rezervoara i stavili u kante. Cijena nafte je od prije nekoliko dana 218 dinara. Država je ta koja se treba odreći akciza, jer ne znam koliko dugo ćemo moći raditi s ovim cijenama. Oni malo veći poljoprivrednici će opstati, a mali teško jer u ovim uvjetima neće moći naći računicu«, kaže Gašparović.

Radionica za proizvodnju papirne galanterije u Caritasu u Srijemskoj Mitrovici

Od terapije do socijalnog poduzeća

»Prvenstveni cilj radnog angažiranja korisnika je terapijski, ali kroz ostvarivanje naknade-džeparca poput ove, nude se održiva rješenja za razvoj zajednica, kroz socijalne inovacije, inovativne proizvode u području zaštite životnog okoliša i cirkularne ekonomije, socijalnog uključivanja i drugim područjima održivog razvoja«, ističe Kristina Dragišić

U prostorijama Caritasa Sv. Anastazija u Srijemskoj Mitrovici počela je raditi radionica za proizvodnju papirne galanterije kao preteča Caritasovog prvog socijalnog poduzeća. Donator stroja je Veleposlanstvo SR Njemačke u Beogradu i ovo je njihov drugi projekt kojim podržavaju razvoj srijemskomitrovačkog Caritasa. U izradi papirne galanterije angažiran je 21 korisnik dnevnog boravka za osobe s mentalnim poteškoćama i dio je radno-okupacijske terapije u dnevnom boravku. Radno-okupacijsku terapiju čini skup aktivnosti kako bi se poboljšao motorički, radni i socio-emocionalni kapacitet osoba s mentalnim poteškoćama, što treba poboljšati njihovu integraciju u život zajednice.

Pomoć osobama s mentalnim i intelektualnim poteškoćama

Caritas na ovim prostorima već se desetljećima trudi pružiti pravovremenu i adekvatnu reakciju na potrebe ugroženih kategorija stanovništva, koristeći iskustva i znanja bratskih caritasa. To im je omogućilo brži i cjelovitiji razvoj, te značajan utjecaj na reformaciju socijalne i zdravstvene zaštite u Srbiji posljednjih desetljeća. Stoga su 2003. godine započeli organizirano djelovanje pomoći

starim i nemoćnim osobama kroz usluge otvorene zaštite-kućne njege i pomoći s dnevnim centrom za stare. Usvajanjem Zakona o socijalnom poduzetništvu u veljači ove godine prvi se put u Srbiji postavlja pravni okvir za sektor privatne inicijative, nude održiva rješenja za razvoj zajednica, kroz socijalne inovacije, inovativne proizvode u području zaštite životnog okoliša i cirkularne ekonomije, socijalnog uključivanja i drugim područjima održivog razvoja.

»Želja nam je da osnujemo jedno socijalno poduzeće. Ovaj stroj nam predstavlja materijalni početak za razvijanje održivosti dnevnog boravka. Prvenstveni cilj radnog angažiranja korisnika je terapijski, ali kroz ostvarivanje naknade-džeparca poput ove, nude se održiva rješenja za razvoj zajednica, kroz socijalne inovacije, inovativne proizvode u području zaštite životnog okoliša i cirkularne ekonomije, socijalnog uključivanja i drugim područjima održivog razvoja. Važno je ekonomski osnažiti osobe s invaliditetom, posebno osobe s mentalnim poteškoćama i pružiti im priliku za punu društvenu integraciju, a ovo je najbolji način. Ovaj projekt je jako važan za podršku našim korisnicima. Osobe s mentalnim poteškoćama ćemo uz pomoć naših partnera, njemačkog veleposlanstva, Grada Srijemske Mitrovice, Centra za socijalni rad i bolnice uspjeti integrirati i reintegrirati u društvo i pomoći im da se ponovo osjećaju dobro i korisno. Započeli smo izradu papirnih vrećica za mitrovačke pekare i Caritas iz Bogatića koji već ima svoje socijalno poduzeće koje nam pruža dodatnu pomoć«, ističe koordinatorka Caritasa Sv. Anastazija iz Srijemske Mitrovice **Kristina Dragišić** i dodaje: »Od 2018. godine širimo područje djelovanja u pravcu pomoći osobama s mentalnim i intelektualnim poteškoćama otvaranjem Dnevnog boravka uz financijsku podršku njemačkog Caritasa. Ovo djelovanje smo utemeljili na iskustvima i znanjima kolega iz Caritasa u Šapcu i Nišu, gdje su integrirane usluge dnevnog borav-

ka ovoj kategoriji stanovništva. Tako se proširila mreža usluga socijalne zaštite osobama s mentalnim poteškoćama i na području Srijema i to je prva takva usluga na ovim prostorima».

Razvojna prilika

Značajnu podršku socijalnom poduzeću u Srijemskoj Mitrovici dalo je Veleposlanstvo SR Njemačke u Beogradu, kao što je procesu donošenja Zakona o socijalnom poduzetništvu nemjerljivu podršku dala njemačka organizacija GIZ, kroz srpsko-njemačku inicijativu za održivi rast i zapošljavanje.

»Cilj njemačke razvojne suradnje je da podrži Srbiju u procesu pridruživanja Europskoj uniji. Socijalna poduzeća i njihovo osnivanje su veoma važni za nas. Veleposlanik Njemačke često govori o toj temi i podržava rad socijalnih poduzeća na lokalnom nivou. Na ovom primjeru u Srijemskoj Mitrovici uvjerali smo se da socijalno poduzeće može dobro raditi. Na nivou Europske unije čak 13 milijuna ljudi radi u takvim poduzećima i smatramo da je ovo dodatna razvojna šansa za Srbiju«, izjavio je šef odjeljenja za gospodarsku suradnju Veleposlanstva SR Njemačke u Beogradu **Christian Schilling**.

»Osobno sam se uvjerio u veliki napredak rada Caritasa u Srijemskoj Mitrovici«, izjavio je ravnatelj Caritasa Srbije o. **Mihal Gherghel**: »Ovo je izuzetan projekt koji pokazuje da svi caritasi u Srbiji mogu više i bolje raditi na pomoći ljudima. Inkluzijom se Caritas bavi dugi niz godina. Briga za ljude posebno nam je važna, osobito briga o ljudima s mentalnim poteškoćama i ljudima s invaliditetom. Drago mi je što su i donatori prepoznali našu želju da tim ljudima pomognemo u njihovom integriranju u život zajednice.«

Prema statistici, na europskom tržištu prisutno je dva milijuna socijalnih poduzeća, koja upošljavaju oko 11 milijuna radnika. Zakon o socijalnom poduzetništvu pomoći će da se i u Srbiji dugoročno radno angažiraju nezaposleni, žrtve nasilja, beskućnici, žene, osobe s mentalnim poteškoćama i druge osjetljive grupe lakše integriraju u društvo i dođu do posla.

S. D.

Bakin kuhar u *Didinoj kući*

Etno kuća *Didina kuća* u Baču i *Mirisi iz bakinog kuhara*. Zazvučalo mi je kao dobar spoj. Nema veze što je subota popodne, što je još jedna u nizu »radnih subota«, jer mi novinari ionako nemamo radno vrijeme, nema veze ni što je od Sombora šezdesetak kilometara, pa toliko svaki dan putujem na posao. Baš sam htjela vidjeti kako to izgleda kada se *Didina kuća* pretvori u jednu veliku kuhinju gdje svatko kuha nešto po svom receptu. A ako je suditi po nazivu manifestacije, ipak će ti recepti biti starinski i originalni. Sračunato sam kuharima dala sat prednosti. Da se raspreme, pripreme i krenu s kuhanjem. Ta prednost bila je dovoljna da već na ulazu u dvorište *Didine kuće* osjetim mirise paprikaša, pržene ribe, graha na svježe pečen kruh. Kako sam ja ipak došla raditi, trebalo je napraviti plan s kime razgovarati i što fotografirati. Meni se zanimljivim učinilo nekoliko kuharskih ekipa, što zbog onoga što su kuhali što zbog dobrog raspoloženja s kojim su došli u Bač.

Ali prednost sam ipak dala gostima – *Šokačkoj grani* iz Osijeka. Njihov čobanac uvelike se krčkao u kotliću,

a višesatno čekanje da bude kuhan prekraćivali su pjesmom.

»Čobanac su nekada kuhali čobani dok su čuvali ovce i krave. U kotlić su stavili meso, vodu, povrće, naložili dobro vatru, ostavili da se kuha tri-četiri sata. Kuhamo čobanac i danas, ali malo drugačije. Prvo pirjamo luk, dodamo žilavije meso, još malo pirjamo, pa onda mekše meso. Može biti svinjetina, divljač, junetina. Nalije se voda koliko mislimo da će biti čobanca, jer se voda naknadno ne dolijeva. Naravno, slatka i ljuta crvena paprika, posoli se i kuha dok se dobro ne ukuha čorba i meso ne bude meko. Na kraju se nalije malo bijeloga vina da drži meso. Kuhamo čobanac i danas, naročito kada se okupe prijatelji, obitelj«, kaže glavna kuharica **Dubravka Golubić**.

Još jedan kotlić, ali ne čobanca, kuhao se na drugom kraju *Didine kuće*. A oko njega vesela ekipa, od prve spremna na razgovor. Ali kako ne mogu svi pričati u glas, pred mene su gurnuli svog najgovornijeg člana, a čini se i vještog kuhara slovačkog svadbarskog kupusa. Na prvi pogled nalikuje običnom paprikašu u koji je dodan kupus, ali nije.

»Nekada se u slovačkim svatovima, koji su subotom, za ručak kuhao svinjski paprikaš, a svatko tko je dolazio na svadbu donosio je kokošku od koje se kuhala juha.

Juha i meso s hrenom služili su se za večeru. Kokošije iznutrice i drugo sitno meso se sutra kuhalo kao paprikaš u koji se dodavao kupus», objašnjava član dramske sekcije KUD-a *Jan Kolar* iz Selenče **Rastislav Ribarski**.

I da ne bude da su se u *Didinoj kući* samo kuhali kotlići, prišla sam i ekipi koja je pržila ribu na, kako kažu, talandari.

»U Podunavlju se riba uvijek pripremala, a mi smo se danas odlučili za prženu bijelu ribu. Riba se izreže na komade, posoli, uvalja u brašno i crvenu paprika. Mi Mađari volimo ljuto pa stavimo i ljute paprike, a može i u kukuruzno brašno i prži se. Jednostavno je«, kaže **Edita Mészáros** iz MKUD-a *Búzavirág* iz Vajske.

Zavirila sam i u kotao u kome se kuhao grah, krušnu peč u kojoj se pekao domaći kruh i taman kada sam kuhare htjela pitati kuhaju li grah bez mesa ili su ga ipak malo začinili suhim mesom, zamirisao mi je kolač, i to ne

bilo kakav već kuglof. A tko bi ga drugi pripremao nego udruga podunavskih Nijemaca, jer ipak je to njihov nacionalni specijalitet.

»A što bismo mi pripremali drugo nego kuglof, ipak je to naš tradicionalni kolač. Nema točnih podataka kada je i gdje napravljen prvi, ali se pretpostavlja da potječe iz Elzasa. Podunavske Švabe donijele su ga na ove prostore prilikom naseljavanja u XVIII. stoljeću. Malo je kuglof bio zanemaren, ali smo mi 2002. godine počeli organizirati *Festival kuglofa* kako bismo ga, da tako kažem, revitalizirali«, kaže predsjednik Fondacije podunavskih Nijemaca iz Srijemskih Karlovaca **Stjepan Seder**.

I nije to sve. Svašta se još kuhalo i peklo. I na kraju sve se moglo i probati. Pržena riba mi je »izmakla«, pa je dobro došao u tanjur pilećeg paprikaša uz dva gomboca sa šljivama. Tu sam stala.

Z. V.

Naši gospodarstvenici (CV.)

Riba »dopliva« od mora do Tavankuta

»Nisam dozvoljavao da ovo postane klasična birtija, ovo je restoran i restoranski se radi, a specijaliteti su nam ribe iz Dalmacije, to nam je prioritet«, kaže Petar Čulo

Malo, bajkovito naselje Tavankut na sjeveru Bačke, u neposrednoj je blizini Subotice, a svega tri kilometra od granice s Mađarskom. Tavankut je voćarski kraj, razvija se i vinogradarstvo, a stanovništvo se bavi i ratarstvom i stočarstvom.

Danas je Tavankut podijeljen na Donji i Gornji Tavankut. U Donjem Tavankutu nalazi se i restoran **Čulo**, koji je na ovom bačkom ravničarskom podneblju poznat i po ponudi dalmatinskih ribljih specijaliteta. O otvaranju i radu ovog specifičnog restorana i o tome kako morska riba »dopliva« do Tavankuta, razgovarali smo s vlasnikom restorana **Petrom Čulom**.

»Rođen sam 1956. godine u Omišu, a raditi u Beč sam otišao 1972. godine. Tamo sam upoznao moju suprugu **Mariju**. Živio sam po svijetu, u Austriji, Švicarskoj, Njemačkoj. Kada sam otišao u mirovinu, supruga i ja smo odlučili nastaviti život u Tavankutu, ona je rodom odavde. U Tavankutu sam upoznao divne ljude, primjerice **Branka Horvata, Petra Benčika, Marka Berberovića, Tomislava Žigmanova, Ladislava Suknovića**... počeo sam čitati tjednik *Hrvatska riječ*, razna poznanstva su me zadržala ovdje. Bio sam kroz cijeli moj život u ugostiteljstvu, ali sam se bavio i sportom, bio sam prvak svijeta u wrestlingu-hrvanju 80-ih godina prošlog stoljeća. Nakon dolaska u

Tavankut, vremenom smo sa suprugom odlučili otvoriti ovaj restoran i evo restoran radi sedam godina. Razvili smo dobar posao, objekt je u našem vlasništvu. Početci su bili teški, to je normalna stvar, svaki početak je težak. Nisam dozvoljavao da ovo postane klasična birtija, ovo je restoran i restoranski se radi, a specijaliteti su nam ribe iz Dalmacije, to nam je prioritet«, kaže Petar Čulo.

Dalmatinski i domaći specijaliteti

Priču smo nastavili o specijalitetima u ponudi ovog restorana, dalmatinskim i domaćim.

»Specijalitet našeg restorana je hobotnica, a u ponudi su i delicije od ostalih morskih plodova, ribe orade, brancina, pa do raznih rižota i brudeta, to nam je udarno na jelovniku. Moram naglasiti, više ljudi koji imaju restorane su me pitali za recept prema kojemu se u našem restoranu sprema hobotnica, ali taj recept je tajna moje supruge Marije. Od ostalih specijaliteta imamo po karti bečki stil jelovnika, to su jela po narudžbi *a la carte*, koja se pripremaju tek nakon što gost svoje jelo odabere i naruči. To je zapravo jelovnik s ukupnom gastronomskom ponudom, u jelovniku svako jelo ima posebnu cijenu, a gost sam odabere iz ponude i sastavi svoj obrok, iz svake grupe

Zadovoljni i gosti i zaposleni

U restoranu Čulo zaposlena su dva konobara i dvije žene koje rade u kuhinji, glavna kuharica je Marija Čulo, dok se Petar bavi nabavom i organizacijom posla.

»Supruga Marija je profesionalna kuharica, radila je i specijalizirala u Puli i zato su u našoj ponudi i riblji specijaliteta. Četvero zaposlenih su prijavljeni kao radnici, uplaćuje im se za radni staž i prezadovoljan sam tom činjenicom. Moj cilj je bio da i radnici u restoranu budu zadovoljni, kao i gosti. Zaposleni imaju solidne plaće, oko 60.000 do 80.000 dinara, vjerovali ili ne. Ne rade po ugovorima na mjesec ili dva, tako da ih ne moram stalno prijavljivati. Cijeli život sam u ovom poslu i hoću da sve bude kako treba. U Austriji sam mnogo naučio o ovom ugostiteljskom poslu. Ja jesam završio kuharsku školu, ali sam radio menadžment. Kada sam otvarao ovaj restoran i kada je dolazila inspekcija – ja velim kako sam ovo radio po bečkom stilu i oni su me pohvalili, kao i sve inspekcije koje su dolazile.«

U razgovoru smo se dotaknuli i sporta wrestlinga, kojim se Petar Čulo bavio.

»Što se tiče mojih ostalih aktivnosti, izabrali su me za glavnog menadžera Europe za sport kojim sam se bavio – wrestling, dakle za organizaciju turnira, natjecanje kečera. Uvijek mi je drago sjetiti se internacionalnog wrestling turnira koji sam organizirao davne 2008. godine u Subotici. Prihod od turnira uplaćen je za kupovinu nove opreme na Odjelenju dječje kirurgije subotičke bolnice«, kaže Petar Čulo.

Zvonko Sarić

ponuđenih jela. Također, u našoj ponudi je i teletina i janjetina ispod peke«, kaže Petar Čulo i naglašava kako su specijaliteta od ribe odskočna daska ovog restorana.

»Riba stiže iz Hrvatske, imamo nabavnu liniju od Splita. Riba stiže do Osijeka, a zatim do Tavankuta. U ponudi restorana imamo i paški sir, dalmatinski pršut i masline. U restoranu smo imali, među ostalima, i goste iz Beograda i Novog Sada i nisu vjerovali da će morske specijalitete jesti ovdje, u Tavankutu. Eto, morska riba 'doplivala' u Tavankut«, kaže Čulo i navodi kako restoran u ponudi ima i kulen iz Slavonije, kao meze, kao i domaća jela na meniju.

»Svaki dan imamo i jelovnik meni, a za razliku od *a la carte*, meni – *table d'hôte* je ponuda kompletnog obroka, sastavljenog od više jela. Cijene su umjerene, ravnamo se prema ljudima, prema njihovim mogućnostima, bitno mi je da oni koji dođu kod nas dobro jedu. Na meni ponudi se nađe i zlatna čorba, grah, te gomboci sa sirom, kajsijama ili šljivama, kao i pogače. Meni porcija dnevno 'prođe' 50-60, plus porudžbine *a la carte*. Zadovoljan sam kad su gosti zadovoljni. To mi je bitno, svoje sam odradio prije mirovine i zaradio i hvala Bogu, zadovoljan sam time. Na meni ponudu restorana nam dolaze i radnici koji obavljaju poljoprivredne poslove i drago mi je kada radnik dođe s njive, parkira traktor i onda ovdje ruča.«

Folkloriši HKC-a u Francuskoj

PARIZ – Folkloriši HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice vraćaju se danas s gostovanja u Francuskoj, gdje su 10. i 11. srpnja nastupili na Međunarodnom festivalu folkloru u mjestu Garennes-sur-Eure. U sklopu putovanja tri

su dana boravili u Parizu, te posjetili Rouen, Munich i Salzburg. Tijekom boravka u Parizu primljeni su u Veleposlanstvu Republike Hrvatske, a domaćin im je bila privremena otpravnica poslova **Senka Burić**. Tom prigodom folkloriši su izveli i manji program te Veleposlanstvu darovali sliku s motivima kraja iz kojega dolaze.

Najljepše Hrvatice izvan Hrvatske

TOMISLAVGRAD – **Drina Jelena Dujmić** iz Kanade proglašena je najljepšom Hrvaticom u narodnoj nošnji izvan Hrvatske na Devetoj reviji tradicijske odjeće koja je u održana u Tomislavgradu u BiH. Za njezine pratilje izabrane su **Natalia Florencia Jeličić** iz Argentine i **Darja Tomičić** iz Poljske.

Sudjelovalo je 20 kandidatkinja iz 19 zemalja svijeta, među kojima i Hrvatica iz Srbije – **Antonija Rudić** iz Tavankuta. Manifestaciju organizira udruga *Stećak* iz BiH u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika i pod pokroviteljstvom predsjednika HNS-a BiH te Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske.

Likovna kolonija u Vajskoj

VAJSKA – Peta likovna kolonija u organizaciji HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske bit će održana u subotu, 16. srpnja, u dvorištu *Šokačke kuće* u Vajskoj. Sudjeluju slikari iz Subotice i Bača.

Počinje Festival europskog filma Palić

SUBOTICA – Ovogodišnje, 29. izdanje Festivala europskog filma Palić, bit će održano od 16. do 22. srpnja na Paliću i u Subotici, u organizaciji Otvorenog sveučilišta

Subotica. Tijekom predfestivalnog programa i središnjeg dijela manifestacije publici će biti predstavljeno više od 130 filmova iz svih krajeva Europe, u 15 različitih selekcija i programskih cjelina. Većina filmova imat će ovdje svoju srpsku i regionalnu premijeru. Festival se, kao i ranijih godina, održava na više lokacija – Ljetnoj pozornici na Paliću te kinima *Eurocinema*, *Abazija* i *Lifka*.

Dobitnici ovogodišnjih nagrada **Aleksandar Lifka** za izuzetan doprinos europskoj kinematografiji su pisac, scenarist i redatelj **Dušan Kovačević** (u kategoriji domaćih stvaralaca) i francuski redatelj **Michel Hazanavicius** (u kategoriji inozemnih stvaralaca). Ove će godine drugi puta biti dodijeljena i regionalna nagrada **Aleksandar Lifka**, a čiji je dobitnik glumac **Igor Galo**.

Osim bogatog filmskog programa, publiku očekuje i bogat prateći program – koncerti, izložbe, promocije, radionice i stručna predavanja. Opširnije na www.palicfilm-festival.com.

Brkovi na Paliću

PALIĆ – Grupa *Brkovi*, punk-folk atrakcija iz Hrvatske, nastupit će u četvrtak, 21. srpnja, od 22,30 sati na Festivalu europskog filma Palić na ljetnoj pozornici kina *Abazija*, u okviru muzičkog programa festivala.

Brkovi su do sada izdali sedam studijskih albuma i odsvirali bezbroj koncerata širom regije i Europe. Bend je stvorio vlastiti stil koji su nazvali PunkFolkWellness. Vokal benda **Shamso69 (Vedran Pehar)** je autor većine tekstova i glazbe.

Paorsko veče u Vajskoj

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organizira *Paorsko veče*, koje će biti održano u subotu, 23. srpnja, u *Šokačkoj kući* s početkom u 20 sati. Cijena ulaznice je 1.500 dinara, a to uključuje večeru, neograničeno piće i kolače. Za dobru zabavu pobrinut će se tamburaški sastav *Ruže*. *Paorsko veče* organizira se u spomen na vremena kada su gazde poslije ovršenog žita za svoje radnike pripremali zabave.

Ostrogončev odgovor na optužbe, Bunjevačko veče u Beogradu

9. srpnja 1893. – *Subotičke novine* pišu da se prigodom imendana urednika **Nevena Pere Skenderovića** sakupio krasan broj gostiju u njegovom domu. Pere Skenderović (1864. – 1913.) je sin **Kazimira (Kaze) Skenderovića**, jednog od prvaka subotičkih Hrvata. On je zapravo bio rođak u četvrtom koljenu **Grge Skenderovića** (1881. – 1920.), djed **Ivana Skenderovića**, pisca knjige o **Skenderovićima Općinarima**. Obojica, i Petar i Grgo, bili su prauunci **Marka Skenderovića** (1770. – 1836.) i **Klare Poljaković Kovačević**.

10. srpnja 1923. – *Severna pošta* donosi članak subotičkog liječnika i člana Bunjevačko-šokačke stranke **Bele Ostrogonca**, koji ovako odgovara na optužbe protiv bačkih Hrvata: »Naš cijeli narod bit će prestretan a država moćna i silna, kada se gospoda koja su na vlasti uvjere da ne leži krivnja na bunjevačkoj inteligenciji za sve sporove koji su nastali od ujedinjenja do danas. Interes cijelog naroda pa i Bunjevaca zahtijeva da u javnom životu i državotvornoj politici zavlada poštenje i iskrenost koje je jedina garancija da će naš napaćeni narod odahnuti u pravom i potpunom ujedinjenju i bratskoj slozi.«

11. srpnja 1937. – *Naše slovo* piše o **Barnabi Mandiću**, sinu **Mije Mandića**, koji je 1885. pokrenuo list podunavskih Hrvata *Neven*: »Barnaba je do sada najviše uspio zbog toga što je sin našeg uvaženog starješine čika

g. Mirku u vezi sa unapređenjem. Šta je dao g. Barnaba sam od sebe? Dao je, ali je to slabe kvalitete...«

11. srpnja 1937. – *Naše slovo* piše da je **Marko Peić** održao na Bunjevačkoj večeri u Beogradu 26. srpnja predavanje pod naslovom *Povijest i nacionalni rad Bunjevaca*, koje je privuklo opću pažnju.

12. srpnja 2002. – *Subotičke novine* pišu da je Izvršni odbor Skupštine općine Subotica 10. srpnja dao suglasnost na imenovanje **Milovana Mikovića** za vršitelja dužnosti ravnatelja i glavnog i odgovornog urednika *Subotičkih novina* do okončanja natječaja za izbor novog.

13. srpnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše o prosvjetnim prilikama u Subotici: »Danas mađjarski djaci sasvim slobodno ispunjavaju rubrike narodnosti pravim imenom i sasvim slobodno i pošteno mogu na svakom mjestu reći, da su Mađjari. Ali mi ne smijemo uvijek reći da smo Hrvati, a pogotovo to ne smiju naši djaci, ako nisu spremni na posljedice. Pa mi u Subotici, u gradu gdje smo u apsolutnoj većini, nemamo na muškoj gimnaziji baš ni jednog jedinog profesora Hrvata, baš ni kao kuriozitet (kateheta je izuzetak, jer je to razumljivo).«

14. srpnja 1939. – *Subotičke novine* pišu da će se u Subotici 16. srpnja održati proslava rođendana **Vladka Mačeka**, predsjednika Hrvatske seljačke stranke. Program proslave izgleda ovako: »Prije podne u 11 sati u Domu katoličkih udruženja, Harambašićeva ulica br. 5: 1. Pozdravna riječ predsjednika Priredivačkog odbora Josipa Đide Vukovića. 2. Dru Mačku od Miškine, recitira Alojzije Cvijanov. 3. H. P. D. Neven pjeva. 4. O dru Mačku vodi hrvatskog naroda, govori Marko Horvacki. 5. Tamburaši Bunjevačkog momačkog kola sviraju. 6. Završna riječ predsjednika.«

15. srpnja 1911. – *Neven* piše da su odobrena pravila Bunjevačke čitaonice u Baji, koju je 1910. osnovao kapelan **Ljudevit Budanović**.

Mije. Kada je trebalo polagati učiteljski ispit, čika Mijo se morao zasukati... Kada je trebalo prije nekoliko godina spasiti Barnabu od premještaja iz Zlatnog kraja u neko selo, jer je bio slabo ocijenjen, g. Mirko Ivković Ivandekić (narodni zastupnik) se morao angažovati, pa je Barnaba dobio Žednik. Prije kratkog vremena ponovo se obratio

Blizu ti je Božja riječ

»Slijediti evanđelje je teško. Blizu ti je Božja riječ, blizu je i Božji zakon. On je upisan u naša srca. Grad Jerihon predstavlja sliku današnjega svijeta u kome ima i razbojnika. Čovjek je odbačen. Stari i mladi napuštaju imanjanja i zemlju. Moramo poraditi na zajedništvu», zaključio je vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** u svojoj propovijedi na *Dužijanci* koja je održana 10. srpnja u crkvi sv. Marka Evanđelista u Žedniku.

Nositelji žetvenih svečanosti u ovome mjestu nadomak Subotice su bandaš **Luka Horvacki** i bandašica **Martina Vojnić Hajduk**, te mali bandaš **Josip Vojnić Tunić** i mala bandašica **Valentina Kopunović**.

Misno slavlje predvodio je župni vikar u Horgošu vlč. Tomislav Vojnić Mijatov u zajedništvu s tamošnjim župni-

kom vlč. **Franjom Ivankovićem**, te župnikom u Đurđinu vlč. **Danijelom Katačićem** i gostom mons. dr. **Andrijom Anišićem**.

Svetoj misi nazočio je lijepi broj mladih i djece u narodnim nošnjama, a pozivu su se odazvali i gradski bandaški par, bandašica **Katarina Piuković** i bandaš **Dominik Skenderović**, kao i bandaš i bandašica iz Đurđina i Sombora, te brojni gosti.

Svoju ulogu ispunile su i žedničke *kraljice*, koje su na simboličan način, *ljeljanjem* pozdravile predvoditelje žetvenih svečanosti, kao i brojne vjernike. Misno slavlje uzveličao je tamburaški orkestar HGU *Festival bunjevački pisama* pod ravnanjem prof. **Mire Temunović** i župni zbor pod ravnanjem kantora **Nikole Ostrogonca**.

Bandašicino kolo održano je navečer u dvorištu župe u Žedniku.

N. Sudarević

Godišnji koncert HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca

S optimizmom u daljnji rad

Ova godina je za HKPD *Tomislav* iz Golubinaca posebna zbog dva jubileja: 20. obljetnice postojanja udruge i 250 godina mjesne župe sv. Jurja, u čijim prostorijama djeluju od osnutka. U znaku te dvojake obljetnice članovi udruge iz Golubinaca održali su cjelovečernji koncert 9. srpnja.

Pred brojnim gledateljstvom u dvorištu župe, osim članova tamburaške sekcije i solistice **Milice Hadžić**, nastupili su i gosti: mali tamburaši Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina, te klapa HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina s kojima udruga iz Golubinaca godinama surađuje. Čuli su se i stihovi **Stevana Vidovića Brice**.

Nekad i sad

Za 20 godina golubinačka udruga djelovala je kroz razne sekcije: tamburašku, dramsku, folklornu i literarnu. Na taj način bilježili su brojne nastupe širom Srbije, Hrvatske i Mađarske. Najveća manifestacija na koju je udruga danas ponosna jesu *Golubinačke mačkare*. Životne prilike, smjene generacija, obveze članova učinili su svoje. Od spomenutih sekcija samo tamburaši nisu prestajali s radom. Danas kao članovi HKPD-a *Tomislav* tamburaški sastav *Ladan špricer* trudi se očuvati tu tradiciju.

»Tijekom pandemije imali smo zastoj u radu. Ništa se veliko nije organiziralo, a i *Golubinačke mačkare*, naša

najveća manifestacija, ove godine su skromnije obilježene. Nadamo se da je taj period iza nas i da ovim koncertom možemo krenuti u novu sezonu te da ćemo nastaviti punim kapacitetom. Nadamo se uskoro pokrenuti školu tambure. Zato smo u goste pozvali mlade tamburaše iz Surčina da ih ovdašnja djeca čuju«, kaže predsjednica golubinačke udruge **Anita Naglič**.

Potpورا

Proslava jubileja župe bit će nastavljena tijekom rujna i listopada pastoralnim tribinama, koncertima, povijesnim, glazbenim i kulturnim večerima. Središnja manifestacija bit će održana 15. listopada. Pokrovitelj proslave je Općina Stara Pazova.

Golubinčani imaju podršku i od Hrvatskog nacionalnog vijeća.

»HNV podržava sve kulturne udruge. Mislimo da je s novim sazivom HNV-a potpora vidljivija. Srijem, kao jedno ranjeno područje s traumama iz prošlosti, svakako je u jednom posebnom fokusu. Ovakva okupljanja za nas su važna i lijepo je biti među svojim, čuti svoj hrvatski jezik i uživati svoju kulturu«, kazao je **Darko Baštovanić** iz HNV-a.

S. D.

Festival slame u Tavankutu

Brojne mogućnosti »otpadnog« materijala

Dругu godinu zaredom, u okviru kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu, priređen je *Festival slame*. Festival ima za cilj prezentirati nove mogućnosti uporabe slame osim već njezine tradicionalne primjene za izradu slika i suvenira. Sudionici festivala bile su slamarke i polaznici lanjske radionice.

»Prošle godine na prvom *Festivalu slame* imali smo radionicu izrade skulptura od slame koju su vodili gosti iz udruge *Podunav* iz Monoštora. Izrađeno je više skulptura životinja. Skulpture se izrađuju na kostur koji je metalni. Ove godine prezentirana su stečena znanja s prošlogodišnje radionice te su skulpture revitalizirane, a napravljeno je i stilizirano božićno drvo od slame«, kaže predsjednik HKPD-a *Matija Gubec* **Ladislav Suknović** koje je organizator *Festivala slame*.

U *Festival* se uklopila i više metara visoka skulptura od slame *Slamarko*, koja se posljednjih godina ljeti podiže na etno salašu *Balažević*. Tu važnu gradivnu ulogu imaju rolobale.

Putem edukacije, slama više nije samo otpadni ili materijal za dekorativne predmete već i kvalitetan materijal koji se može koristiti u svakodnevnom životu. Primjer toga je i upotreba slame u poljoprivredi – kod pravljenja ekoloških vrtova gdje slama kao pokrivalo štiti tlo od isušivanja te sprječava razvoj korova. Po riječima Suknovića, iduće godine će na *Festivalu* biti prezentirano i kako se slama može koristiti u gradnji.

Inače, XXXVII. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame počeo je prošloga petka, a zatvaranje je sutra (subota, 16. srpnja) u 19,30 sati na etno salašu *Balažević*, kada je ujedno i *Risarsko veče* mjesne *Dužijance*. Koloniju je otvorio tavankutski župnik vlč. **Marijan Vukov**, a u kulturnom dijelu programa sudjelovali su folkloristi mjesnog HKPD-a *Matija Gubec*.

D. B. P.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta GEBI DOO PO ČANTAVIR, Maršala Tita 46 Čantavir, podnio je dana 31.5.2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: Izgradnja industrijske zgrade mješaone stočne hrane i ekstrakcije ulja iz pogače na k. p. br. 4550/2,8860 K. O. Čantavir (45.9287985°, 19.7566082°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-159/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Godišnji koncert HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta

Desetci plesača različitih generacija

U sklopu *Tavankutskog kulturnog lita*, u nedjelju, 10. srpnja, održan je Godišnji koncert Folklornog odjela HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta. Više desetaka plesača različitih generacija u pratnji glazbenog ansambla izveli su desetak točaka, a sudeći po pljesku i reakcijama, na radost velikog broja publike u mjesnom Domu kulture. Predstavile su se sve folklorne skupine: dječja, srednja i reprezentativna kao i veterani folkloraši te udruge.

Uz tradicionalne bunjevačke, publika je imala prilike vidjeti i plesove iz Slavonije, Baranje i Vranja, a upriličena je i jedna premijera – koreografija Bosilegradsko krajište. Na koncertu je nastupila i vokalna solistica **Katarina Mamužić**.

Voditelj srednje i reprezentativne skupine folkloraša je **Darko Prčić**, a voditeljica dječje skupine **Sanda Benčik**. Veterane vodi **Boris Godar**, a voditelj glazbenog ansambla bio je **Nikola Vujić**.

»Svaka skupina izvela je bunjevačke plesove, svaka na svoj način. Korona nas je na jedno vrijeme 'zatvorila', ali evo možemo reći da smo se lijepo vratili. Čak imamo i malo više interesiranja. Koncert smo spremali od ožujka do danas. Najmlađa dječja skupina broji četrdesetak članova, srednja tridesetak, a reprezentativna oko 25«, kaže voditelj folklorne sekcije Darko Prčić.

Gupčevi folkloraši su od kraja svibnja bili aktivni u lokalnim manifestacijama te gostovali u više mjesta (Topolje, Velika, Bajmak). Nakon Godišnjeg koncerta čeka ih mjesna *Dužijanica* i *Dužijanica* u Novom Sadu, a sezonu završavaju ljetovanjem u Novom Vinodolskom. Od rujna ponovno počinju s radom kada je i upis novih članova.

D. B. P.

Proslavljen blagdan Marije Petković i u Subotici

Uz proslavu blagdana blažene Marije Propetog Isusa Petković u rodnome Blatu, na isti način devetnicom, a potom i svečanim euharistijskim slavljem u župnoj crkvi sv. Roka u Subotici proslavljen je blagdan ove blaženice.

Misnom slavlju prethodio je prigodan program, koji su pripremili mališani i odgojiteljice iz vrtića koji nosi ime blaženice – **Marija Petković Sunčica**. Slijedila je sveta misa koju je predvodio župnik, mons. dr. **Andrija Anišić** u

zajedništvu sa svećenicima **Lazarom Novakovićem**, **Draženom Skenderovićem** i **Tomislavom Vojnićem Mijatovim**.

Kako je u prigodnoj homiliji mons. Anišić istaknuo, prvi apostolat izvan Blata, sestre Kćeri Milosrđa započele su u Subotici u dječjem domu *Kolevka*, te je tim povodom na kraju svete mise poglavarica subotičkog samostana Družbe Kćeri Milosrđa s. **Silvana Milan** rekla:

»Marija Propetog Isusa Petković, vrhovna glavarica Družbe Kćeri Milosrđa Trećeg samostanskog reda sv. Franje, za vrijeme svog boravka u Beogradu, godine 1922. godine, primila je poziv i molbu da pošalje u Suboticu, u dječji dom *Kolevka*, šest svojih sestara. Nakon molitve i savjetovanja sa svojim sestrama, Majka Marija Petković prihvatila je taj poziv i sa svojih šest sestara zaputila se u Suboticu 2. srpnja 1923. godine. U *Kolevku* su stigle 4. srpnja i ondje su uskoro započele voditi brigu za stotinu nezbrinute i napuštene djece«. Skupa sa župnikom Anišićem pročitana je proglašenja otvorenja proslave jubileja.

»Sjećajući se toga događaja s ponosom, zahvalnim srcem i s velikom radošću svima vama koji sudjelujete u ovom slavlju, svim Sestrama Družbe Kćeri Milosrđa, župljanima naše župe, svim vjernicima i sugrađanima naše grada obznanjujemo da ovoga časa započinje proslava jubileja – 100 godina prisutnosti i djelovanja Družbe sestara Kćeri Milosrđa u Subotici. Amen. Aleluja.«

Nakon svete mise vjernici su se zadržali u kratkoj molitvi u obnovljenoj kapelici bl. Marije Petković, a potom je zajedništvo nastavljeno u dvorištu vrtića.

Ž. V.

Mons. Stanislav Lipovšek posjetio Srijemsku biskupiju

Umirovljeni celjski biskup mons. **Stanislav Lipovšek** posjetio je 7. srpnja Srijemsku biskupiju. U njegovoj pratnji bio je svećenik celjske biskupije vlč. **Branko Ce-**

stnik, koji je već ranije pišući o ranokršćanskom Sirmiumu pokazao veliko zanimanje za ove prostore, te su se odlučili na posjet ranokršćanskim spomenicima koji se nalaze ovdje.

Istoga dana Srijemsku Mitrovicu su posjetili članovi neokatekumenskog puta iz Slovenije i Srbije, koji se nalaze na hodočasničkom putovanju obilaska crkava i manastira u Srijemu.

U popodnevnom satima dočeka ih je srijemki biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**, te poveo do ranokršćanske bazilike gdje su imali zajedničku večernju molitvu. Nakon toga su se s pjesmom uputili u prvostolnu crkvu Srijemske biskupije gdje je slavljeno euharistijsko slavlje, koje je predslavio mons. Svalina uz suslavljenje mons. Lipovšeka, te još osmorice svećenika.

I. Z.

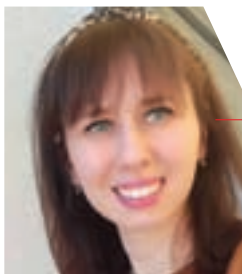
Mrežna stranica KD Ivan Antunović

Katoličko društvo *Ivan Antunović* iz Subotice pokrenulo je tijekom lipnja svoju mrežnu stranicu koja se može pogledati na adresi www.kdias.org, na kojoj se zainteresirani mogu informirati o aktivnostima ovoga Društva, o misiji, ustroju, odjelima koje Društvo ima i onim područjima na kojima odjeli djeluju, te o mogućnostima učlanjivanja.

Ovo Društvo, utemeljeno 1990. godine, ima kanonski status vjerničkog društva te djeluje kao udruga vjernika katoličke vjeroispovijesti, osnovana radi očuvanja, istraži-

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Biti u Božjoj blizini

vanja i unaprjeđenja kulturne, povijesne i crkvene baštine Hrvata u Bačkoj, te promicanja kršćanskih vrijednosti u javnosti glede aktualnih pitanja i događaja u društvu. Društvo broji oko 80 članova i ima veliki broj suradnika. Uz prigodne manifestacije koje se priređuju svake godine, redovita godišnja događanja su: *Dani biskupa Ivana Antunovića*, književna večer uoči *Dužijance*, *Zlatna harfa*, Izložba božićnjaka. U suradnji s drugim ustanovama kulture i udrugama, sudjeluje u organizaciji različitih događaja. Društvo ima nakladničku djelatnost, te je nakladnik mjesečnog katoličkog lista *Zvonik* i godišnjaka – kalendara *Subotička Danica*. Svake godine Društvo dodjeljuje nagradu *Ivan Antunović* zaslužnom pojedincu, zaslužnoj udruzi i brojnoj obitelji. Ima svojih pet odjela: Bunjevačko-šokačku knjižnicu *Ivan Antunović*, Arhivski odjel *Lajčo Budanović*, Odjel za znanost, književnost i umjetnost *Josip Andrić*, Etnološki odjel *Blaško Rajić* i Nakladnički odjel *Ivan Evetović*. Trenutačni predsjednik Društva je župnik i dekan u Somboru vlč. **Josip Štefković**.

M. T.

Sutra proslava Gospe Karmelske u Somboru

Oci karmelićani iz Sombora i Karmelski svjetovni red proslavit će liturgijski Gospu Karmelsku u subotu, 16. srpnja. Misa na mađarskom jeziku, koju će predslaviti biskup Subotičke biskupije mons. **Slavko Večerin**, početak će u 9 sati, a liturgijsko slavlje na hrvatskom jeziku, koje predvodi beogradski nadbiskup i metropolit mons. **Stanislav Hočevar**, počinje u 11 sati.

Događanja na Bunariću

- 16. srpnja – Karmelska Gospa – misa u 18 sati
- 5. kolovoza – Snježna Gospa – misa u 18 sati
- 6. kolovoza – Preobraženje Gospodino – misa u 9.30 sati
- 15. kolovoza – Velika Gospa – misa u 18 sati

Ljudi žele biti dobri vjernici, ali ih često neke sporedne stvari odvuču s toga puta. Ovonedjeljno evanđelje na primjeru sestara Marte i Marije pojašnjava na koji način ljudi griješe kada je u pitanju odnos s Bogom (usp. Lk 10, 38-42). To je najčešće jer mi smatramo važnim ono što Bogu uopće nije.

Marta i Marija

Evanđelist Luka opisuje Isusov posjet sestrama Marti i Mariji. Svi znamo kako je kada nam dođu gosti. Želimo ih što bolje ugostiti, postaviti stol, iznijeti najbolju hranu. To zahtijeva veliki angažman domaćice, koja zbog toga često ne stigne sjesti sa svojim gostima. Tako je bilo i u domu Marte i Marije kada ih je posjetio Isus. Dodatni pritisak bio je i to što Isus nije bio tek običan njihov prijatelj nego učitelj, čudotvorac, za kojim su išli mnogi. Veličina Isusove osobe stvarala je dodatni pritisak na domaćine, jer su ga željeli ugostiti najbolje što su znali. Dvije su sestre u toj kući. Dakle, očekivalo se da obje sudjeluju u posluživanju uvaženog gosta. Međutim, nije se baš tako dogodilo. Mlađa sestra Marija sjela je slušati Isusa dok je Marta posluživala. Društvene norme, osobito ondašnjih Židova, strogo bi osudile Marijin postupak. To čak od Isusa traži i Marta, koja se umorila od posluživanja, dok sestra, iako je i ona domaćica, sjedi i sluša kao da je i sama u gostima. Zato Marta kaže Isusu: »Gospodine, zar ne mariš što me sestra samu ostavila posluživati? Reci joj dakle da mi pomogne« (Lk 10, 40).

Međutim, u običnim situacijama, gdje ljudi očekuju da će slijediti ustaljene norme ponašanja, Isus uvijek iznenadi. Time nam otkriva što je Bogu uistinu važno, te da se čovjek svojim bespotrebnim brigama u stvari od Boga udaljava. Zato Isus kaže Marti: »Marta, Marta! Brineš

se i uznemiruješ za mnogo, a jedno je potrebno. Marija je uistinu izabrala bolji dio, koji joj se neće oduzeti« (Lk 10,41-42). Svi su očekivali da će Isus pohvaliti Martu, koja se trudi ugostiti ga u svom domu, a on je pohvalio Mariju koja je, umjesto da pomogne sestri, sjela slušati što on govori.

Što Bog od nas želi?

Ovaj kratki evanđeoski izvještaj razotkriva smisao vjerničkog života. Ono što Bog od nas želi jest da ga slušamo, da smo u njegovoj blizini. Vrijeme koje u njegovoj blizini provodimo, to je jednako važno kao za Martu i Mariju Isusov posjet njihovoj kući. Isus nas želi svakodnevno posjetiti u našem srcu kroz molitvu, kroz sakramente. No, mi se previše razletimo oko ovozemaljskih stvari, kao što je učinila i Marta, te ne čujemo njegov glas i ne osjetimo njegovu blizinu. Ostavljamo molitvu za kraj dana, kada završimo sve poslove, kada odradimo sve što svijet od nas očekuje, a za Boga ostajemo umorni, toliko da nismo u stanju povjeriti mu se kroz molitvu, niti čuti njegov glas u svojoj nutrini. Tako i na misu odlazimo previše fokusirani na to kako izgledamo, tko je oko nas, jesmo li uradili sve što treba prije i što trebamo uraditi poslije. A Isus nas želi cijele, prisutne i tijekom i duhom. Samo tako je njegova blizina za nas plodonosna. Poslovi, brige i problemi, sve to treba ostaviti po strani kada želimo susresti Boga. Naša usredotočenost je izraz naše želje za istinskim susretom. A vjernik živi jedino u Božjoj blizini. Bog ga hrabri, daje mu snagu i priprema ga za vječnost. On čovjeku prilazi i zove ga, a na nama je da prihvatimo taj poziv, da ostavimo sve što nas ometa kako bismo hodili bliže k njemu i slušali njegov glas u svome srcu.

Kata Pupiće iz Batrovaca

Dobra pjesma daleko se čuje

Poslovice kaže »tko pjeva zlo ne misli«, a da je zaista tako uvjerila nas je devedesetjednogodišnja **Kata Pupiće** iz Batrovaca. Svojim vedrim duhom, šalom i osmijehom ona osvaja sve generacije. Svima je omiljeno društvo, posebno kad su slavlja i svadbe kad baka Kaja, kako je svi od milja zovu, pjeva iz srca. Život je, kako kaže, nije mazio, ali su ples i pjesma uvijek bili najdraži. Najviše voli pjevati slavonske bečarce koje je naučila još kao djevojčica. Iako je u poodmaklim godinama, nije zaboravila nijednu pjesmu, pa često na ulici uveseljava svoje susjede s kojima navečer sjedi na klupi.

Baka Kaja omiljeno društvo

Baka Kata je rođena je 1931. godine u selu Lipovac u Hrvatskoj, samo četiri kilometra od Batrovaca u koje se 1956. godine udala za svog pokojnog supruga **Luku**. Kad sam je posjetila, hodala je s dva štapa po ulici i čekala moj dolazak. Dočekala me srdačno i s osmijehom i

»Još kao dijete sam voljela pjevati i plesati. Jedne sam jeseni s prijateljicama pjevala na čak 15 svadbi u Apševcima i Podgrađu«, kaže Kata Pupiće

uvela u svoj skromni dom, kao i sve ostale goste i susjede s kojima se svakodnevno druži.

»Išla cura na vodu, čudila se kanti, jedan baća je poljubi pa i danas pamti«, svoju životnu priču počinje pjesmom i osmijehom baka Kata i dodaje:

»Još kao dijete sam voljela pjevati i plesati. Jedne sam jeseni s prijateljicama pjevala na čak 15 svadbi u Apševcima i Podgrađu. Kasnije, kad sam se udala u Batrovce, pročulo se za mene i moj glas pa su me i ovdje počeli zvati na razne proslave da pjevam. Iako sam u godinama i glas me više ne služi tako dobro, zovu me i danas jer puno pjesama znam napamet, nijednu nisam zaboravila. Vedrog sam duha, volim društvo i šalu. Takva sam rođena i mislim da me taj pozitivan duh održao sve ove godine«.

Zajedno sa suprugom je jedno vrijeme radila na vojnom lovištu. Bila je kuharica, a sjeća se vremena kada

 Baka Kata u sredini, s majkom i tetkom

je imala priliku ugostiti velike državne dužnosnike i generale.

»Radila sam na lovištu u vrijeme kada su tamo dolazili u lov **Josip Broz Tito**, njegov sin **Joška** i brojni generali. Ne znam je li to zbog moje vedrine, dara za pjevanje ili kuhanja, samo znam da su me lijepo prihvatili i da im je bilo ugodno u mom društvu, što su često i govorili. Trudila sam se uvijek biti nasmijana i raspoložena, pa čak i kada su životne okolnosti bile teške«, kaže baka Kaja.

Repertoar za crkvu i sprovode

Pjevala je baka Kaja i u crkvi, najprije u svom rodnom Lipovcu, a kasnije i u Batrovcima.

»U crkvu sam počela ići od svoje sedme godine. Svećenik me je više puta pitao da budem počimaljka. U po-

četku nisam prihvatila jer sam imala puno obaveza kod kuće. Ipak, na kraju sam pristala pjevati i u crkvi. Pjesma me ispunjava, veseli i zaslužna je za moj dug život«, kaže naša sugovornica te dodaje da je osim na slavljinama često pjevala i na sprovodima.

»U selu je nekada živio šumar **Pera**. On me jedini zamolio da mu otpjevam pjesmu koju bih mu pjevala na sprovodu. Ispunila sam mu želju i ta pjesma ovako zvuči: 'Oj čovječe patni, brzo idu dani, lutaš nadaleko da bi blago steko. Stani, pred Boga će duša doći, sad će rima, jedno rečeno je, drugo suđeno je umret svima. Na zadnjem rastanku za me se molite, a zlo ne činite. Zbogom svima, zbogom ukućani moji mili, dragi, veliki i mali sa mnom uživali'.«

Baka Kaja je pjevala i svećenicima tijekom njihovih proslava:

»Da znaš pope, da znaš pope šta poljubac vrijedi, ljubio bi lane moje i na ispovijedi« ili: »Umri bako, umri bako, odmori u grobu. Ja se ženim lane moje oslobodi sobu.«

Kako kaže, poznavajući njenu narav, nisu se naljutili, nego su se od srca nasmijali. Najviše je zahvalna svećeniku **Nikici Bošnjakoviću** koji joj je pritekao u pomoć u najtežem životnom razdoblju kada je ostala sama. Danas se on brine o njoj.

»Željela sam da kuća ostane Crkvi nakon moje smrti. Župnik je to prihvatio. Vodio me i na more i na razna druženja sve dok me nisu počele jako boljeti noge. Sada me redovno obilazi, donosi mi hranu i sve što treba, a neizmjereno sam mu zahvalna što mi je napravio kupatilo i spomenik. Uz zahvalnost, često i njemu otpjevam neku pjesmu.«

Baka Kaja voli gledati muzičke emisije. Jedna od njezinih omiljenih je *Prelo u mom sokaku*.

»Srce mi zaigra kad čujem pjesmu. Iako sam stara i noge me više ne služe, uz taktove glazbe počinjem tapkati nogama. To je jače od mene. No, moram reći da je nekada sve bilo puno ljepše i veselije. Ljudi su se više družili, pjevali, plesali, bili su veseliji. Ali unatoč svemu, godinama i usamljenosti, pokušavam održati raspoloženje i radujem se svakom danu i posjetu dragih ljudi. Drago mi je što je učiteljica iz sela zapisala sve pjesme koje sam upamtila i otpjevala i što će se pjevati i kad mene više ne bude«, kaže baka Kaja na kraju razgovora.

S. D.

Piše: Katarina Korponaić

Neobična uloga lijepe vile na Paliću

Mala, ali krasna vila, u kojoj je smještena uprava Zoološkog vrta na Paliću, nalazi se u neposrednoj blizini željezničke pruge na izlazu iz Palića ka Subotici, u sjenovitoj Krfskoj ulici. Bila je namijenjena za obiteljski ljetnikovac s podrumom, okružen voćnjakom i vinogradom. Projektirao ju je i izgradio **Lukács Kladek** 1910. godine za svoju obitelj, a tehnički nacrt sačuvan je u Povijesnom arhivu Subotica (F: 2. 10. 62/ 1910.). Kroz vrijeme ipak je dobila potpuno drugačiju ulogu – u područjima kulturne i obrazovne djelatnosti.

Narodni odbor grada Subotice osnovao je 1949. godine Zoološki vrt na Paliću i u sastavu ove ustanove dva posebna odjela: Lovački muzej i Bačku umjetničku galeriju. Lovački muzej zamišljen je kao privremena institucija, koja će kroz vrijeme prerasti u Prirodnjački muzej, što se nije dogodilo. Prema istraživanju povjesničara **Mirka Grlice**, rješenje za smještaj Lovačkog muzeja pronađeno je u Kladekovoј vili, koja je u to vrijeme bila u vlasniš-

tvu obitelji **Tót**. Ponuđena im je zamjena vile drugim objektom na Paliću, što su prihvatili, te je Lovački muzej otvoren već kroz nekoliko mjeseci (2. svibnja 1950.), s predmetima iz zbirke **Oskara Vojnića**, svjetskog putnika i istraživača (rođenog u Subotici), ali i drugim. Lovački muzej je izazvao veliku pozornost Subotičana; za samo sedam mjeseci zabilježeno je čak 56.000 posjeta. Ipak je ovaj palički muzej živio samo pet godina, nakon čega su izložbeni eksponati prebačeni u Gradski muzej i dijelom su i dalje pred očima posjetitelja. (Podaci o osnivanju paličkog muzeja korišteni su iz istraživanja povjesničara Mirka Grlice pod naslovom *Lovački muzej na Paliću*, objavljenim u časopisu *Rukovet*, broj 1-2-3 1993. godine)

Zoološki vrt nastavio je rasti i razvijati se na velikoj površini zemljišta, čiju je podlogu najviše činio pijesak vijavac, što se iz stručnih razloga smatralo pogodnim za boravak životinja. Sačuvano je drveće i drugo bilje, među kojima posebno mjesto pripada hrastovima starim oko trista godina. Razvijen je jedan od najljepših botaničkih vrtova.

Bent u Dunavskoj ulici

Ako se pogleda položaj Monoštora na zemljopisnoj mapi, vidi se da se u njegovoj blizini nalaze četiri vodena toka: Plazović (Kiđoš), Veliki bački kanal, Kanal Dunav – Tisa – Dunav, te sam Dunav. Blizina vode, a naročito Dunava, utjecala je na život i povijest Monoštora kroz stalnu borbu Monoštoraca protiv vodenih stihija i njihovih posljedica. Od prvih lokaliteta gdje se nekada nalazio Monoštor pa do ovog današnjeg, Monoštor i Monoštorci živjeli su uz vodu, ali nerijetko i u borbi s nadolazećom rijekom. Od izvora života pa do katastrofe često je stajala jedna tanka nit; nasip (bent).

Nasip koji dolazi iz pravca atara Bezdana, a nastavlja prema mjestu Kupusina, proteže se kroz Monoštor duž cijele Dunavske ulice. Dunavska je prva ulica do Dunava u povijesnom momentu dok je rijeka svojim tokom prolazila tik uz Monoštor te se može reći da nasip ne samo da je dijelio lijevu i desnu stranu ulice nego je i jednu stranu ostavljao u sigurnosti od nadolazeće vode nabujale rijeke, a drugu ostavljao na milost i nemilost rijeci te je bio prva i posljednja zapreka vodi da poplavi mjesto. Povijesni podaci sa sigurnošću

kažu da je Dunav od 1853. do 1962. godine šesnaest puta probijao nasipe koji su bili postavljeni uz njegov tok, no nikad nije probio nasip u Dunavskoj ulici. O nasipima, njihovom održavanju i kontroli brinuli su se bentaroši, za što su bivali i plaćeni od strane državnih poduzeća koja su se starala o nasipima. Radi gospodarsvene iskoristivosti površine nasipa su se izdavale na dražbama za košenja trave koja je na njima rasla ili za ispašu ovaca i goveda.

Treba također reći da su Monoštorci i početkom dvadesetog stoljeća, brinući za svoje mjesto i plašeći se poplava, izdvajali za ojačavanje nasipa na svom teritoriju. Budući da su mještani u to vrijeme držali stoku (svinje i goveda) tijekom većeg dijela godine na paši u plavnim područjima (van nasipa i većinom u području gdje su šume), svaki veći vodostaj prouzročio bi preseljenje sve stoke u mjesto (na ovu stranu nasipa). Bile su to seobe gdje je stoka, koja nije uspjela na vrijeme doći u selo,

morala plivati do sela ili biti prevožena čamcima. Tada domovi Monoštoraca uveliko nisu imali mjesta za stoku, ne samo u kočacima i štalama nego su im i dvorišta bila mala. U sjećanjima živih Monoštoraca najviše je ostala poplava iz 1956. godine kada je korito Dunava bilo začepjeno ledenim brijegovima na okuci kod Dalja. Dunav se izlio i iz pravca Mađarske te su u tom pravcu pravljene i zečji nasipi, a Dunav je zaustavljen na liniji obrane Batina – Bezdan. U Monošturu su mobilizirani stariji muškarci i vatrogasci te su nasipi u Dunavskoj bili dodatno ojačani.

vani. U tom trenutku najkritičnija točka po zabilježenim podacima bila je kod romskog naselja, a ulice s one strane nasipa, pa i Dunavska, bile su poplavljene. Te godine zbog poplave dogodila su se i velika uginuća divljači.

Interesantna je zabilješka da su Monoštorci i početkom dvadesetog stoljeća izdvajali sredstva za ojačanja nasipa plašeći se poplava. Koliki je bio značaj nasipa vidi se i po tome da je prvi automobil došao u Monoštor nasipom, i to iz pravca Kupusine 1913. godine, kada je veliki župan izvršio kontrolu nasipa pored Dunava. Danas su svi nasipi u Monošturu i oko njega još u funkciji no na neki način su izgubili prijašnji značaj jer je hidromelioracijskim radovima tok rijeke Dunav dobio novi pravac. Visoki vodostaji su postali rijetkost, a samim tim i opasnost od poplave je uveliko smanjena. Isto tako se može istaći i da je monoštorski atar žedan i pored tolikog obilja vode.

Željko Šeremešić

Ljetni oratorij 2022.

Pet dana za »čistu peticu«

Ovogodišnji *Ljetni oratorij*, najveći do sad, održan je od 4. do 8. srpnja u Biskupijskom svetištu Gospe od suza na Bunariću, a okupio je nešto više od 180 djece i oko 40 animatora.

»Imamo puno nove djece, koja su zahvaljujući organiziranom prijevozu uspjela dolaziti i koja su na ovaj način pokrenula i svoje župne zajednice. Ove godine svatko je imao mogućnost doći i sudjelovati«, kaže glavna organizatorica i pokretačica Subotičkog oratorija **Vedrana Cvijin** i pojašnjava kako je upravo prijevoz bio najveći dio organizacije.

Zapravo, svakoga dana trebalo je dovesti i odvesti 180 djece s različitih lokacija i, kako je Vedrana rekla, »nikoga ne izgubiti«. Tako su na ovogodišnjem *Ljetnom oratoriju* sudjelovala djeca iz Tavankuta, Mirgeša, Bajmaka, Male Bosne, Đurđina, Žednika, s Čantavirskog puta, iz Šandora, kera (sv. Rok), senčanske crkve (sv. Juraj), katedrale, Male crkve (Uskrsnuće Isusovo), iz Dudove šume (sv. Križ), a uz to tu su bili i gosti iz Zagreba i s Hvara.

Jasno je da je samim time povećan i obim hrane, potrebnih animatora, materijala, majica, ali sve su uspjeli,

što se moglo vidjeti na završnoj priredbi 8. srpnja na Bunariću, kada su pokazali samo dio onoga što su proteklih pet dana radili.

Zbog velikog interesiranja djece *Ljetni oratorij* se izmjestio na Bunarić, gdje su imali prostor i gotovo ništa više.

»Imam dojam da smo kompletan Ker, odnosno župu, preselili na Bunarić. Veliki je izazov ovaj prostor, ali ujedno i odličan jer smo sve vrijeme bili u prirodi i kraj Gospe. S druge strane nam je problem dozvati se s jednog kraja na drugi, ali na tome ćemo poraditi naredne godine«, priča Vedrana.

Ove godine je bilo i brojnih drugih novina i novih radionica. Tako su se djeca kroz spomenutih pet dana mogla uključiti u neke od organiziranih radionica: medicinska (pružanje prve pomoći), kreativna, sportska (nogomet, stolni tenis...), dramska, multimedijalna (gdje su učili kako napraviti dobru fotografiju, snimiti kratak video...), znanstveno-eksperimentalna i tehnička na kojoj je gostovao asistent s Tehničkog fakulteta te je donio računala, robotsku ruku... Ono što je također novo jest da su svakoga dana imali misu, budući da je i ovogodišnja tema

bila sveta misa, a u četvrtak su imali i klanjanje pred Presvetim, što je Vedrana posebno podvukla, naglasivši kako je bilo nevjerovatno da su sva djeca, njih 180, bila u potpunoj tišini.

No, tišina je bila samo za vrijeme klanjanja i sv. mise, a ostalo je bila prava zabava. Tako su nam bar rekla djeca, a oni su iskreni, pa im i vjerujemo.

Marija Kujundžić i **Barbara Dulić** su nam rekly kako je ove godine bilo odličnih radionica, ali su se one uključile u medicinsku i da su puno toga naučile. **Martin Crnković** je rekao kako je njemu bilo odlično, jer se mogao družiti s prijateljima i to što su svakoga dana imali sv. misu. **Matej Milodanović** je naglasio da je sve bilo odlično, malo vruće, ali sve ostalo je bilo super.

»Upoznao sam puno novih drugara i sprijateljili smo se. Posebno ću pamtit velike igre, jer smo se tada svi trudili, bilo je smijanja ali i ljutnje, ali na kraju je sve dobro završilo i pravda pobijedila«, kaže Matej i daje ocjenu za animatore »čista petica«.

Ono što su svi istaknuli kao najbolje jest »vodeni dan«, kada su imali vodene igre i na kraju »vodeni spust« na improviziranom toboganu.

Tijekom ovih pet dana, po riječima Vedrane Cvi-jin, aktivno su se uključili i svećenici, koji su pomogli kako duhovno, tako i financijski.

Ovogodišnji *Ljetni oratorij* pomogli su *Salaš 024*, SZR ZRG Saša Vojnić Hajduk, pojedini roditelji i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Oratorij se nastavlja i tijekom ljeta, a u organizaciji *Subotičkog oratorija* bit će još održan u Monoštoru, Iloku, te na Hvaru.

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Una Popović**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: treniram rukomet

VOLIM: svirati i družiti se s prijateljima

NE VOLIM: svađu

U SLOBODNO VRIJEME: crtam i sviram tamburu

NAJ PREDMET: biologija i srpski jezik

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: rukometašica

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: +4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Hrvat, katolik iz Slavonske Orahovice kod Osijeka, zaposlen, vlasnik kuće i auta, traži djevojku iz Subotice do 31 godine za upoznavanje i brak. Ivan Peček.

Prodaje se trobozdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 7. 7. 2022. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-145/2022, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: »Izgradnja poljoprivrednog kompleksa – postrojenja za skladištenje žitarica« na k. p. br. 2684/2 K. O. Đurđin (45.9507766°, 19.5357736°), čiji je nositelj »ARHITOP« DOO, Bačka Topola, Maršala Tita br. 92 u ime investitora FRA-NJE DULIĆA, Salaš 135 Đurđin.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internetskoj adresi: http://www.subotica.rs/documents/pages/15242_2.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 25. 7. 2022.

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra Telekom

011 44 22 009

O prezimenima bačkih Hrvata (XI.)

Piše: Vladimir Nimčević

Bogešić

Ovo prezime zastupljeno je kako u Subotici, tako i Somboru. Zapisivano u oblicima **Bogesics**, **Bogetich**, **Bogatits**, **Bogasits** itd. Među poznatijim nositeljima ovog prezimena u Subotici su **Janja Bogešić** (1904. – 1974.), supruga subotičkog odvjetnika i centralne figure međuratnog kulturnog preporoda bačkih Hrvata **Mihovila Kataneca** i **Ladislav Bogešić** (1911. – 2012.), vojvođanski nogometaš i nogometni sudac. Janja je rođena 1. V. 1904. kao kći **Ljudevita Bogešića** i **Ruže Mamužić** iz čuvene subotičke obitelji **Mamužić**, koja je dala gradonačelnika **Lazu Mamužića** i još nekoliko su-

 Ladislav Bogešić

botičkih prvaka. Njezin predak u sedmom koljenu, **Pavle**, oženio je 18. XI. 1787. kao dvadesetogodišnjak **Margu Kikić**, koja je umrla 16. V. 1819. Pavle se drugi puta oženio u 50. godini s 47-godišnjom **Marijom Tikvicki** (21. V. 1820.) udovom **Fabijana Zvekanova**. Dana 11. XI. 1822. dobili su sina **Pavla** mlađeg, koji se 1837. oženio **Ružom**, kćerkom **Andrije Jurića** i **Terezije Vidaković**. Par je imao nekoliko djece, od kojih je interesantan sin **Veco**, rođen 27. V. 1858. Veco je 1875. oženio Margu, kćerku **Luke Romića** i **Marije Crnković**. Iz ovog braka rođen je **Ljudevit** (17. III. 1881.), Janjin otac, koji je 25. XI. 1903. vjenčao gore spomenutu Ružu, ćerku **Stipana Mamužića** i **Ane Stantić**. Interesantno je spomenuti da

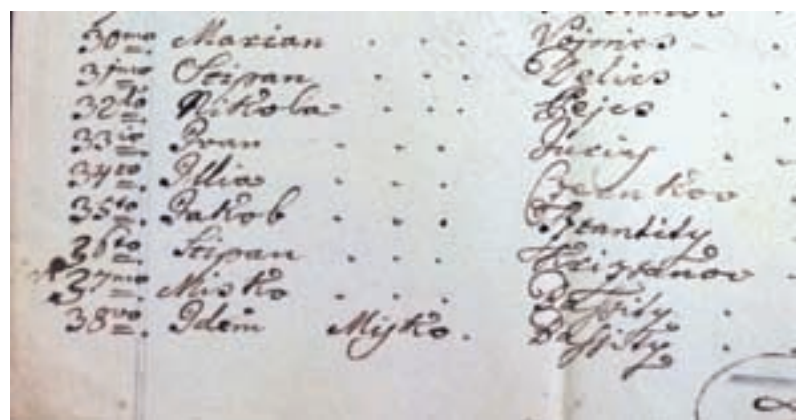
je sve do Pavla mlađeg obiteljsko prezime zapisivano u crkvenim knjigama kao **Šević**. Janja se udala 1923. za odvjetnika Kataneca. Umrula je 27. I. 1977. u Zagrebu, a pokopana je u obiteljskoj grobnici Katančevih na Mirogoju.

Nogometaš Ladislav

Podrijetlo nogometaša **Ladislava Bogešića** poznato je samo do njegovog četvrtog koljena, jer iza toga se gubi trag njegovim pretcima. Njegov pra-pradjed **Ilija** oženio je 24. I. 1842. udovnu **Györgya Márfija**, izvjesnu **Julijanu**, čije prezime je različito bilježeno: **Rajcsik**, **Agóts** i **Francsik**. Prije toga je imao brak s **Janjom Kopunović** (sklopljen 13. X. 1836.) i **Ružom Peter** (sklopljen 23. XI. 1835.). Iz braka s Julijanom rođen je 14. VIII. 1855. sin **Stipan**, koji je 5. XI. 1879. vjenčao **Jelisavetu**, kći **Franje Bezzega** i **Marije Mešter**. Plod njihove veze bio je **Ladislav** otac **Mijo**, koji je 5. X. 1911. oženio **Ladislavovu** majku **Mariju**, kći **Petra Bošnjaka** i **Monike Šarčević**.

Još nešto o Bašić Palkovićima

Daljnje istraživanje rodoslovlja **Antuna Bašića** (1950.) i **Nevenke Bašić Palković** (1954.) otkrilo je nove pojedinosti o njihovim pretcima. Nevenkin predak u sedmom koljenu **Bariša Bašić** rođen je 1738. Oženio se 1756. **Martom Tikvicki**. Godine 1766. rođen je **Petar**, Nevenkin predak u šestom koljenu.

Pretci Antuna Bašića u sedmom koljenu su bili **Petar Bašić** i **Marija Vidaković** (vjenčani 1754.), a u osmom koljenu **Miško** i **Ana**, koja je u knjizi vjenčanih 1718. ubilježena kao kćerka izvjesnog **Cvije Varošlje**. Antunov predak u osmom koljenu **Miško** javlja se na raznim spisковима, koji se tiču plaćanja pristojbi. To svjedoči da je **Miško** imao određenu težinu u gradskim poslovima.

Mili Poljićak osvojio juniorski Wimbledon

Budućnost hrvatskog tenisa

Samo tri dana prije svoga 18. rođendana najbolji hrvatski mladi tenisač **Mili Poljićak** je u finalu juniorskog Wimbledona svladao Amerikanca **Zhenga** (7:6, 7:6) i postao osvajač prestižnog Grand Slam naslova u ovoj konkurenciji. Prvi u povijesti hrvatskog tenisa. Prije njega su do finala stigli i kasniji velikani poput **Ivana Ljubičića** i **Maria Ančića**, ali je mladi Splićanin, za razliku od njih, uspio otići do kraja i primiti pobjednički pokal. Upravo ova paralela s legendama, koje će kasnije donijeti Hrvatskoj prvi pobjednički naslov u Davisovom kupu, najbolja je potvrda kako se finalistima, a posebice pobjednicima najprestižnijeg teniskog turnira u konkurenciji juniora, smiješi lijepa sportska budućnost.

ZAVIDNI REZULTATI

Unatoč svojim mladim godinama, Mili Poljićak je već odavno u ozbiljnom fokusu teniskog svijeta, jer je prije četiri godine dobio nagradu Hrvatskog olimpijskog odbora **Dražen Petrović** kao najveća sportska nada. Pored brojnih predašnjih pionirskih i juniorskih naslova, u ovoj 2022. godini je već ostvario dva izuzetno ozbiljna rezul-

TENIS

Pavić i Mektić zaustavljeni u finalu

Najbolji hrvatski muški dubl **Mate Pavić** i **Nikola Mektić** nisu uspjeli obraniti prošlogodišnji naslov wim-

bledonskih pobjednika. Bolji od njih u finalnom susretu koji je trajao više od četiri sata, a Pavić ga je herojski odigrao s napuklom kosti desne ruke, bila je australska kombinacija **Ebden-Purcell** (7:6, 6:7, 4:6, 6:4, 7:5)

KOŠARKA

Jokić potpisao najveći ugovor u povijesti NBA

Dvostruki MVP igrač NBA lige, 27-godišnji **Nikola Jokić** potpisao je najveći ugovor u povijesti najjače košarkaške lige na svijetu. Detalji ugovora još uvijek nisu poznati javnosti, ali se zna kako će stasiti Somborac u sljedećih pet godina i dalje igrati za **Denver Nuggetse** za sumu od 264 milijuna USD. U 48 susreta doigravanja igrao je s prosječnim učinkom od 26,4 poena, 11,5 skokova i 6,4 asistencija.

NOGOMET

Start 1. HNL

Susretima prvoga kola ovoga vikenda (15. – 17. srpnja) započinje sezona 2022./23. u 1. Hrvatskoj nogometnoj ligi. Prvi susret odigrat će u petak od 20 sati **Dinamo** i **Lokomotiva**, u subotu se sastaju **Osijek** i **Goriča** (19) i **Šibenik** i **Rijeka** (21), dok se u nedjelju igraju susreti **Varaždina** i **Slavena** (19) i na koncu **Hajduka** i **Istre** (21).

tatska dosega. Isprva je na Roland Garrosu trijumfirao u konkurenciji muških parova (u paru s Litavcem **Butvilasom**) i postao šesti Hrvat kome je to pošlo za rukom (**Ivanišević, Pavić, Zovko, Draganja i Marcan**), a potom je stigao do prvog seniorskog finala na Challengeru u Zagrebu (poraz od Austrijanca **Misolica**) i stigao do rankinga na 553. mjestu ATP ljestvice. No, wimbledonski naslov je definitivno najzvučniji i najveći domet njegove mlade i uspješne juniorske karijere i objektivno velika odskočna daska za daljnju profesionalnu karijeru. Upisavši

svoje ime na popise teniskih besmrtnika, wimbledonska tradicija je pojam u svijetu tenisa, 18-godišnji Splitsanin zakoračio je velikim korakom prema budućoj velikoj karijeri i vrijeme pred nama će još više pokazati veličinu njegovog talenta. Hrvatska ne treba strahovati za svoju budućnost. Osobito jer je njegova kolegica u ženskoj konkurenciji **Petra Marčinko** na početku godine osvojila juniorski Australian Open i sada već ozbiljno napreduje u seniorskoj karijeri.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Superkup

Boljim izvođenjem jedanaesteraca (4:1), nakon neodlučenih 0:0 u regularnom dijelu susreta, **Dinamo** je slavio pobjedu protiv **Hajduka** u susretu tzv. Superkupa u kome se na otvorenju sezone tradicionalno sastaju prvak i pobjednik kupa. Prvi duel najvećih rivala i dva najtrofejnija hrvatska kluba u povijesti, nogometno gledano objektivno nije donio puno toga za gledanje što je i razumljivo, budući da su oba rivala još praktično u završnoj fazi priprema. Ipak, **Dinamo** je bio nekako konkretniji i imao je više prilika za pogodak, ali je vratar i kapetan **Hajduka Lovre Kalinić** izvrsno branio i uspio sačuvati mrežu. Domaćin je na svom Maksimiru isprobavao i uigravao zvučne novake u svojim redovima (**Drmić, Ljubičić**) i ponovno pokazao kako se najozbiljnije računa na najviše domete u novom prvenstvu i borbi za plasman u Ligu prvaka. Širina igračkog kadra u kome nastupa dovoljan broj kvalitetnih domaćih (**Livaković, Ivanušec, Oršić, Petković**) i inozemnih nogometaša (**Ademi, Lauritsen, Moharrami**), daje garanciju kako će *modri* nastaviti igrati u visokom

ritmu na svim natjecateljskim kolosijecima. Na drugoj strani, čini se kako **Hajduk** još uvijek nije uhvatio pobjednički ritam momčadi koja je ostala potpuno ista u odnosu na prošlu sezonu. Pomalo blijede igre u pripremnom periodu nastavile su se i tijekom subotnjeg duela protiv **Dinama**, a *bili* su ponovno napadački ostali nedorečeni unatoč činjenici kako imaju strašan navalni tandem **Livaja – Kalinić**. Nedostaje jače potpore u središnjici, **Krovinoviću i Grgiću** treba podrška, a i nova obrana nakon odlazaka **Katića i Ferra** se tek treba uigrati i stabilizirati.

Sve u svemu, nakon viđenih prvih devedeset minuta nove sezone i penal raspucavanja, ljubitelji hrvatskog nogometa moraju biti još malo strpljivi. Tek je početak srpnja i da nema zimskog mundiala u Kataru, pripreme za novu sezonu bi tek stidljivo počele. Ovako se nogometna karavana već počela zahuktavati, a susretima 1. kola započinje i sezona 2022./23. u 1. HNL. Bit će dobrog nogometa, a iskreno vjerujemo kako će i **Dinamo** i **Hajduk** uspjeti u svim svojim europskim planovima i da ćemo na jesen uživati u njihovim međunarodnim susretima.

D. P.

Foto: Jutarnji list

Narodne poslovice

- * Oni koji vole samoću su oni koji su skupo platili.
- * Na kraju igre kralj i pješak idu u istu kutiju.
- * Bog ti uzme kap pa ti da ocean.

Vicevi, šale...

- Bračni terapeut pita supruga:
– Osjećate li psihički teror od svoje žene?
Supruga odgovara:
– Ne osjeća.

Klima u gradskom prijevozu:
onaj prozor koji se zimus nije mogao zatvoriti,
sad se ne može otvoriti.

Mudrolije

- * Luksuz nije ono što imate već sve ono bez čega možete živjeti.
- * Strahovi s kojima se ne suočimo postaju naša ograničenja.
- * Čovjek je jako dobar odvjetnik za svoje greške i jako dobar sudac za tuđe.

Vremeplov – iz naše arhive

Pucanje bičom, 2015.

Iz Ivković šora

Vitar vraća brazdu

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Ne triba nas trojcu ni pitat šta radimo. Jeto, sidimo i kukamo kako smo prošli so tom našom poljoprivredom. Ta, oma ću vam kast: lipo! Kugod ker na vašaru di prodaju kandžije: svako švične po njemu da isproba kaki je švigar. Žitu se cina još uvijek pravo ni ne zna. Divane da će plaćat po nikoj cini, a ondak uplaćivat razliku, ako je bude. Doduše, i nike godine su tako uradili, da ne kažem zglajzovali, pa nam platili još za frtalj škatulje cigaretle. Jeto, lipo pošten čovik da pošandrcu od te državne milosti. Veli Joso, a kako vidim i Periša tako misli, da je za sve kriv minister. Vele da ne zna svoj poso neg da su ga tamo metili zbog partije u kojoj je. Doduše, ruku na srce, ja kandar niko gatam da nije ni to greda. Sve mi se čini da nama šepicu kroje te velike gazdurine što za budzašto pokupe od nas žito, a ondak ga priprodaju pošto oni oće, pa njima pun buđelar a nama Paje Rage račun i ponovo poso. Jedan te isti iz godine u godinu, samo dosad smo imali otkaleg potovat. Sad smo sve već isušili. Taka nemaština vlada u svita da to Bog vidio nije. Doduše, ima ko i sad ima, al taki je malo borme. Nije samo tako u našem paorskim gazdašagu, svudank. Jeto, na priliku, ja kad sam još prolitos išo da vidim koliko imam do penzije, oćo lipo u, ta tamo već priko od Varoške kuće, ne znam već ni kako se sad to zove, virujem da siroti ni ti koji tamo rade ne znadu, pa lipo pitam di se gleda ko kad mož u penziju. Jedan veli ova soba, drugi iz te sobe veli ona soba, a svudank red pa moraš dabome čekat. No, na kraju, da ne duljim, potrevim ja sobu iz digod četvrti put, nuz put sam se triput posvađo al pak, ište meni gospoja legetimaciju. Ja je izvadim i dam, a ona ondak krene sokoćalo i kadli ono istiralo jedno desetak kojikaki artija, dugačko bar dva metera... Gledim ja u to, pa pitam di se vidi koliko sam ja dugo privridio, a gospoja mi veli da to ne zna već da moram pitat pravnicu. Ja se i sam latim zagledat, al to kugod da je pisano na starokineskim! Ni pokojni Mao Ce Tung ga cigurno ne bi znao rastolmačit. Kazla mi ona di je soba od nje, a kad sam oćo tamo jedna mi opet kazla da je ona na godišnjim i da dođem za jedno dvi-tri nedilje. Ajd ja pravac kod jednog mog radnog kolege sina, on je zdravo ućan pa ko velim valjdar će mi on kast. On malkoc to pogledo deran, pa slego ramenima i nije kazo ništa. Ajd ti, Braniša, lipo na salaš pa će tribat pogodit fiškala da ti kaže koliko imaš radnog staža. Jeto, to vam je pripovitka kako se ovi naši foteljaši staraju o običnom čoviku. Bože dragi, di su ona vrimena kad su ti javili kad tribaš ić u penziju. Sad neće ni kad sam odeš da te barem lipo pogledaju, a kamol posvituju. Doguralo s ovom skupoćom do duvara pa valja lipo zasukat rukave, pripinjač na nogavicu i na biciglu pa tražit kakog posla, čeljadi. Ne dospiva od prvog do prvog borme. Male su arende, a još te i privare. Vid ti mene: ja se razdivanijo, a samo vas zadržavam od posla. Vas koji imate. Ajd, zbogom, do drukput.

Rič po rič

Prija i potli sto godina

Piše: Željko Šeremešić

Nisam virovo kad kažu da se mož umorit od sidenja jel ležanja, da i linčarenje može dosaditi al i to sam već ko dite evo doživio. Kako su ove pritisnile vrućine mrzi mi i kupat se it. Cili dan jel spavam, primišćam se po kuće i naravno p' ovom solnjaku privrćem. Ako niste znali, niki dan sam čo od bač Marka da se ovo sokoćalo, jel šta li je već, od mobitela u stvari zove solnjak. Prvo mi bilo za smi, al potli ka' sam se prošutidiro bilo mi jasno da j' baš tako. Pravo ime za mobitel, al po naški. Da bez soli nema jila i života a ko kanda ni bez tog mobitela. Taman sam se nadesio ispod ora, vitrićak počo ladit kad čujem priko kapije kako baka Janja viče: »Marne, ajde mi smo evo stigle«. Stolčac u ruke i trč, friško kod klupčice. Baka Janja i druge već na klupčici. Ka' sam stigo, čujem one već počele. Baka Janja objašnjava kako j' njoj već dosta te demokracije, jel što bi rekli života di kako može ko kako oće i kad oće. Eto sluša čer po kuće, a i snaju kako ne znu šta da kuvamo ove nedilje. E, mislim se, kako smo postali veliki izbirači. Kaže da joj na vr jezika bilo da im pridloži šta kuvat danaske, a to j' ono šta j' njezina majka kuvala prija sto godina i niko se u kuće ni bunio. A to bi otprilike bilo ovako: ponediljkom suparni krompira, mož sa pogačom a mož i bez nje, utorkom gra brez zaprške, sridom šterca, četvrtkom krompirača, petkom papula bez zaprške, subotom popara jel što bi rekli moća a nediljom kuvana kokoš sa tistem. Za meso se ni ni pitalo, ka' j', bilo bilo je. Eto žene, pa komu se sviđa jel ne sviđa, onda prija sto godina niko osto gladan a sade mal-mal pa kogod gladan. Na to će baka Manda: »U 'no vrime prija maltene sto godina bilo u selu pet ipo iljada čeljadi a sade ako nas u 've demokracije i tolikog iđenja u naprid potli ovog novog pribrojavanja bude i blizu od upola, biće ko da nam se Gospa ukazala. Čeljad lina dicu pravit. Kadgode se na godinu rodivalo i više od stopedeset, a danaske ka' j' dvajst, onda j' o-ho-hoooo. Sam digode odlazu. Jel u škulu, jel rad posla, jel rad čega sve ni, Al što odlazu nego se i ne vraću«. Baka Tonka, onako ko da joj svega dosta, počela divanit od migranata pa se vratila sto godina unatrag. Pa spominje kako su prija oko sto godina u Monoštor došli Rusi. I nje je, kako kaže, prija sto godina potirala nikaka nevolja. I gle vraga, kaže, evo nama došli migranti, i to nikaki garavi. Kaže da zafaljiva Bogu što nam ovi novi nisu ostali. Al još kaže da ima neproverit divan da su u selo došli i pokupovali kuće nikaki Česi. E, sa' će vidim šta god strina Evča kazat, ona što ju zovem da niko ne zna Evča od politike. Kaže da to baš tako ne mož gledat. Prija j' bilo prija, a sade j' sade. Da j' prija sto godina bila onaka politika al sad je eto ovaka politika. Kaže da tribamo virovat u ovu našu politiku i da će cigurno bit bolje. A baka Marica mi baš iznenadila, prisavila ruku u laktu pa će ni pet ni šest: »Žene drage, ni danaske potli sto godin od politike se ne živi koliko ja znam, nit politika kuva nit od nje nisi gladan, nit pravi dicu. Koliko su nas učili, dice triba imat. Onda kuća neće bit prazna, praviće se nove kuće a neće se po mistu prodavat kuće a za jilo sam ne triba zabavljat. Triba bit sritan da ga ima jel ko što sam čula mlogi ga i nemu«. Potli ovog ja nisam imo šta nadodat, a baka Janja je rekla da j' najispravnije baka Marica rekla.

U NEKOLIKO SLIKA

Ljetni »Oratorij Don Bosca«, Vajska

UBH "Dužijanca" i ove godine organizira

Natjecanje u pucanju bičevima

SUBOTA

16. 7. 2022.

18:00 sati

njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu

DUŽIJANCA 2022. – predstojeći programi

Subota, 16. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 18 sati
Prijava za ovo natjecanje vrše se prije početka programa, a svi oni koji žele sudjelovati moraju sebi osigurati bič.

Nedjelja, 17. srpnja – *Dužijanca* u Tavankutu – crkva Presvetog Srca Isusova, 10,30 sati.

Petak, 22. srpnja – *Dužijanca* u Novom Sadu – Akademija i otvorenje izložbe, Spomen kuća bana Jelačića, Petrovaradin, 19 sati.

Subota, 23. srpnja – *Dužijanca* u Novom Sadu – koncert tamburaša i folklornih skupina, Trg republike, Novi Sad, 20 sati.

Nedjelja, 24. srpnja – *Dužijanca* u Novom Sadu – svečano euharistijsko slavlje, crkva Imena Marijinog, Novi Sad, 10 sati.
– svečana povorka kroz grad – predaja kruha gradonačelniku, Trg republike, Novi Sad, 11.30 sati.

Ponedjeljak, 25. srpnja – Otvorenje izložbe *S Božjom pomoći* – Pastoralni centar Augustinianum, Subotica, 19 sati.

Srijeda, 27. srpnja – Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga, Subotica – tijekom dana.

Nedjelja, 31. srpnja – *Dužijanca* u Maloj Bosni – crkva Presvetog Trojstva, 10 sati.

Četvrtak, 4. kolovoza – Otvorenje izložbe slika s XXV. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica, 19 sati

– od 4. do 8. kolovoza – XXVI. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica.

Nedjelja, 7. kolovoza – *Dužijanca* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, 10 sati

– *Dužijanca* u Mirgešu – kod križa, 18 sati.

Ž. V.

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Čudnovati Portugal

Selo s najvećim valovima na svijetu

Već u prvoj rečenici opisa znala sam da ću, čim dođem doma, potražiti taj dokumentarac. Privlači me sve što ima veze s Portugalom i čudi me što o tome nisam češće pisala. Priča o velikim valovima samo je pobudila želju za odlaskom u ovu čudesnu zemlju oceana, vina i sira. I znam da to nije sve što ima za ponuditi, ali to je nešto čemu se veselim.

100 foot wave

Dokumentarac nosi naziv *100 foot wave* i prati deseto-godišnju avanturu slavnog surfera, pionira velikih valova, **Garretta McNamare**. Nakon što je posjetio malo ribarsko mjesto u Portugalu Nazare, Garrett je pomogao da se ovaj sport pomakne izvan okvira mašte.

Gareth McNamara najveći je istraživač velikih valova, poznat po tome što je otkrio najveći val na svijetu u Nazareu u Portugalu. Prema njegovoj web stranici, Garrett je osmerostruki nositelj **Guinnessovog** svjetskog rekorda za najveći val ikada surfan, dio je jedinog tima koji je ikada surfao na valovima koje je stvorio ledenjak visok 300 stopa na Aljasci i jedini stranac koji je primio Medalju časti *Vasco de Gama* od portugalske mornarice za doprinos Portugalu.

Najčešća rečenica koju surferi u ovom dokumentarcu spominju kada opisuju svoje iskustvo je usporedba s hodanjem po velikoj pokretnoj planini. Nevjerojatan adrenalin se stvara u trenutku gledanja i ne mogu ni zamisliti kako je gledati tu scenu uživo, a kamoli kako je jurnuti niz val i utrkivati se za život. Ovdje te i najmanja greška vodi u sigurnu smrt, a uspješan silazak produžuje ti život, ne znam ni sama koliko.

Tajna valova Nazarea

Ovi divovski valovi dosežu visinu i preko 30 metara, a snagu dobivaju od jakih atlantskih oluja. Naravno, oluja na oceanu ne bi bila dovoljna da nije poslala valove u duboki kanjon Nazaré (Canhão da Nazaré). Ovaj podvodni klanac, najveći u Europi, proteže se duž obale u dužini

od 170 kilometara. Na nekim mjestima širina kanjona Nazare doseže 5 km, a dubina oko 300 m. Nazaré valove »pokreću« snazne atlantske oluje čiji se valovi kreću prema Europi. Kanjon, poput strelice usmjerene ravno prema plaži Praia do Norte, pojačava snagu valova, a oštra razlika u dubini između klanca i grebena omogućuje valovima da rastu u visinu, dosežući 30 m, a ponekad i više. A sve nas to dovodi do razloga zašto gomila »luđaka« željnih jahanja na ogromnim valovima dolazi svake godine ovamo i zašto se Guinnessovi rekordi za najveće valove postavljaju upravo ovdje. Nećemo pričati o broju onih koji su ovdje izgubili živote, ali kolika se magija ili ne znam ni kako da je nazovem, ovdje čini, svjedoči najpoznatija predstavnica surfera na velikim valovima **Maya Gabeira**, iako je umalo izgubila život, u prvom pokušaju surfanja u Nazareu nije mogla odustati. Naime, Maya je danas vlasnica dvaju Guinnessovih rekorda za žensko surfanje na velikim valovima, zabilježenih upravo na valovima Nazarea.

Nazare je drevni gradić, glavni ribarski grad u Portugalu, udaljen stotinjak kilometara od Lisabona. Njegovi stanovnici čuvaju drevnu tradiciju, odijevaju se na starinski način i pjevaju narodne pjesme. Na ovoj obali oceana možete svjedočiti kako su prije mnogo godina živjele ribarske obitelji. Žene nekadašnjih ribara i danas nose narodne nošnje, flannelske košulje i šarene, izvezene pregače preko sedam suknji u različitim bojama i uz sve to često zavezan rubac oko glave. Glavno zanimanje ribara i njihovih žena na obali je popravljivanje mreža i sušenje ribe na posebnim žičanim rešetkama.

Glavni arhitektonski spomenik ovdje je mala kapela Capela da Memoria. Sagrađena je u čast Djevice Marije, koju mještani smatraju svojom zaštitnicom.

Iako malo mjesto, Nazare ima mnogo toga za ponuditi, a zbog izvrsne klime uvijek je za to pravo vrijeme. Naravno, ako ste za susret s ogromnim valovima, odabrat ćete razdoblje od rujna do veljače ili ožujka.

Vidimo se u Nazareu!

Gorana Koporan

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM®
OSIGURANJEwww.mips.rs
011/ 715 23 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

**HBKUD »LEMEŠ« Lemeš
organizira manifestaciju:**

XXII. DUŽIJANCA 2022.

**Četvrtak: 14.7.2022. u 9 sati Vujević – Ileš salaš
* Likovna kolonija »Croart«**

**Nedjelja: 17.7.2022. Svečana sveta misa zahvalnica
u 10 sati u crkvi Rođenje Blažene Djevice Marije**

Pokrovitelj XXII. Dužijance: HNV Subotica

